

MADAGASKAR:

Statssjef med røtter i jord

– Jeg kommer fra en fattig jordbruksfamilie, og husker hvordan vi hadde det. Derfor vet jeg også veldig godt hvordan jeg kan hjelpe, sier Madagaskars nye president **Marc Ravalomanana** (bildet) i et intervju med Bistandsaktuelt. Norges utviklingsminister lover økt støtte, dersom Stortinget godtar forslaget om å gjøre landet til nytt norsk samarbeidsland.

Side 4-5

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

KRONIKK:

Sudans kvinner må få makt

Side 20

bistandsaktuelt *5 år!*

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 9 · 2003

FKer vil bli i Norge, UDI sier nei

Side 24

Israels mur møter motstand

Side 12-13

Økt støtte til frie medier

Side 9

Kritikk mot «svekket FN-spor»

Side 14

Åpenhet om rikdom i Uganda

Side 17

Intervju med FNs aids-sjef

Side 18

Mens bonden **Helal Miah** venter tålmodig, prøver «telefon-damen» **Meruna Begum** å få kontakt med hans sønn som har reist for å jobbe i Saudi-Arabia.

FOTO: G.M.B. AKASH

Telenor – største giver

Datterselskap yter 662 millioner kroner i skatt til Bangladesh

■ Norges hovedsamarbeidsland Bangladesh mottok i fjor 662 millioner kroner i skatt og avgift fra et datterselskap av Telenor.

■ Det innebærer at det norske telekonsernet er i ferd med å bli en langt viktigere økonomisk støttespiller for Bangladesh enn den norske staten. Norsk bistand til det såkalte «hovedsam-

arbeidslandet» utgjorde i fjor bare 133 millioner kroner.

■ Grameen Phone, som eies med 51 prosent av Telenor, har i dag 70 prosent av det bangladeshiske mobiltelefonmarkedet. En undersøkelse viser at selskapet, som ble etablert med støtte fra norsk bistand i 1997, er den tredje mest kjente merkevaren i landet – etter

Coca Cola og Pepsi.

■ Hittil har selskapet investert over 1,8 milliarder kroner i virksomheten, som også har revolusjonert telekommunikasjonen for en rekke landsbyer. Til sammen 40.000 «telephone ladies» tilbyr telefonforbindelse til fattige småbønder.

Side 6 og 7

En viktig medie-ressurs

AV STEIN HANSEN

DEBATT

DERSOM DET skulle være hold i ryktene om at Bistandsaktuelt vurderes erstattet med et rent meldingsblad i kjølvannet av omorganiseringen av den norske bistandsadministrasjonen, skremmer det på mer enn en måte.

Jeg – og veldig mange både fagfolk og legfolk med meg – tror at nettopp Bistandsaktuelt med sin friske og samtidig balanserte linje har vektet en nokså unik oppmerksomhet omkring og interesse for utviklingslandenes mangfoldige problemer, utfordringer, verdier og potensialer på en journalistisk og faglig måte som ingen andre tidligere har fått til i Norge.

VI HAR IKKE noe annet medium som er i nærheten av å presentere dette mangfoldet på en så fascinerende og betryggende måte. Den politiske ledelsen burde være sjeleglade for å ha fått et så virksomt og effektivt medium til å engasjere folk langt utenom de «bistandsfrelste» som lesere. Det siste har jeg registrert personlig gjennom familie og bekjente som nettopp ved å lese Bistandsaktuelt har fått et fornyet og langt mer nyansert og konstruktivt syn på disse sidene ved kloden vi lever på og menneskene vi deler den med.

ET MELDINGSBLAD er kjekt å ha, men da som supplement til – og aldeles ikke som erstatning for Bistandsaktuelt. Vi trenger begge deler. Imidlertid tror jeg at de meldingene myndighetene ønsker å sende ut kan (a) inkluderes på en enkel måte i Bistandsaktuelt slik at det ikke er tvil om hva som er hva, eller (b) dersom myndighetene ønsker en viss avstand til det «friske» innslaget Bistandsaktuelt representerer, lag en hjemmeside med disse meldingene. Alle som er interessert

2 • MENINGER 8/2003 • bistandsaktuelt

Vi trenger Bistandsaktuelt!

AV RUTH HAUG, NORDBERG OG RIKEN K. WOLD, SSB

TIL TREDS FOR en del beredte uttalelser om Bistandsaktuelt i dagens masse media er det viktig å minne på at dette er et viktig medie-ressurs for utviklingslandene. Det siste året har vi spesielt fått et uttrykk som viser at det er viktig å ha et medium som kan bringe norsk bistandspolitikk inn i Norge og som kan være et viktig medium for utveksling av erfaringer og idéer mellom Norge og utviklingslandene. Dette gjelder både innenfor bistandsarbeid og bistandsforskning. Det er ikke nok å ha et medium som kan bringe norsk bistandspolitikk inn i Norge, men det er viktig å ha et medium som kan bringe uttalelser og erfaringer fra utviklingslandene inn i Norge. Dette gjelder både innenfor bistandsarbeid og bistandsforskning. Det er ikke nok å ha et medium som kan bringe norsk bistandspolitikk inn i Norge, men det er viktig å ha et medium som kan bringe uttalelser og erfaringer fra utviklingslandene inn i Norge.

NÅ ER VI ADVOKAT REEDER for å minne på at det er viktig å ha et medium som kan bringe uttalelser og erfaringer fra utviklingslandene inn i Norge. Dette gjelder både innenfor bistandsarbeid og bistandsforskning. Det er ikke nok å ha et medium som kan bringe norsk bistandspolitikk inn i Norge, men det er viktig å ha et medium som kan bringe uttalelser og erfaringer fra utviklingslandene inn i Norge.

Ikke legg ned Bistandsaktuelt

AV ØYSTEIN GUDIM, KETIL LANG OG WILHELM ANDERSEN

BISTANDSAKTUELT HAR opparbeidet seg en unik og betryggende linje som gjør det til et viktig medie-ressurs for utviklingslandene. Det er ikke nok å ha et medium som kan bringe norsk bistandspolitikk inn i Norge, men det er viktig å ha et medium som kan bringe uttalelser og erfaringer fra utviklingslandene inn i Norge.

Også i forrige nr. av Bistandsaktuelt kom motstanden mot nedleggelse til uttrykk. FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT 8-2003

debatt

te i slike meldinger har i dag tilgang til internett.

DET KAN IKKE være økonomiske grunner til at man vurderer en nedleggelse. Dertil brukes så mye bistandsmidler på langt dryere og langt mindre funderte aktiviteter – også innenfor kultur og media – at da får man rydde i disse først. Det gis for øvrig betydelig pressestøtte til langt mindre lesverdige aviser. Bistandsaktuelt er i dag blitt nærmest

debatt

kommet fra Norad noen sinne. Å legge ned bladet ville stenge døra for ett av de viktigste fora for bistandsfaglig informasjon og debatt. Det blir for snevert å la diskusjonene gå blant en indre krets av folk som har dette arbeidet som levebrød. Det er nok av seminarer for «Tordenskjolds soldater», og med respekt å melde når diskusjonene der sjelden ut til et større publikum. Med et opplag på 13.000 når Bistandsaktuelt også ut til de som er engasjert og interessert – men som ikke har som levebrød å arbeide i «bistandsbransjen».

VI HAR ERFARINGER fra noen år tilbake hvor Norad og UD produserte korte meldingsblader om norsk utviklingssamarbeid. Var det noen

et «public good» som det er naturlig å distribuere fritt, men det kunne kanskje vært interessant å sjekke om det er betalingsvillighet blant skattebetalerne (som allerede betaler bistanden og Bistandsaktuelt) til å betale særskilt for å få bladet tilsendt. Det er nemlig så spennende og godt at en slik vilje meget vel kan være til stede.

VI HAR I SENERE TID fått betydelig økt oppmerksomhet om åpenhet (transparency), særlig med fokus på norsk næringslivs opptreden og ærlighet i land med utstrakt korrupsjon. Det er bare spørsmål om tid før samme krav og kritiske spørsmål rettes mot offentlig forvaltning. Det norske offentlige samarbeidet med noen av klodens mest korrupte regimer vil selvsagt komme i søkelyset. Nedleggelse av et debattforum som har tatt tak i disse utfordringene i forkant må være en verdifull ressurs for myndighetene i arbeidet med å sikre folks tillit til at det er åpenhet og villighet til å angripe disse utfordringene offensivt.

EN NEDLEGGELSE av Bistandsaktuelt i denne situasjonen vil lett kunne bli oppfattet som forsøk på knebling og sensur, og dermed gjøre opparbeidelsen av en positiv holdning til samarbeidet med landene i sør en alvorlig bjørnetjeneste. Bistandsaktuelt har gjennom sin redaksjonelle linje vist mot og evne til selvstendig tenkning i valg av temaer og innfallsvinkler. Det burde være høyt nok under taket i «det norske hus» til at vi kan få beholde en så viktig medie-ressurs.

Stein Hansen er sosialøkonom og partner i Nordic Consulting Group AS (NCG).

som savnet dem da de forsvant? Er det noen som på seriøst informasjonsfaglig grunnlag ønsker seg tilbake dit? Bistandsaktuelt arkiverer både jeg og andre derimot i tidsskriftbøker, og artikler derfra hentes fram igjen når vi er på jakt etter interessant bakgrunnsstoff. Det er å håpe at Utenriksdepartementet snarest arkiverer forslaget om å nedlegge Bistandsaktuelt. Skulle departementets politiske ledelse begå den dumhet det ville være å godkjenne en nedleggelse bør det finnes en annen utgiver for bladet, for det trengs!

Øystein Gudim er seksjonsleder i Landsorganisasjonen i Norge, med ansvar for LOs faglige solidaritetsarbeid.

sått. Bra tidningar, i synnerhet de om syd, bör bevaras – för de behövs.

AV MONA BENGSSON, LA MAISON AFRIQUE AB, SVERIGE

«Bör Bistandsaktuelt overleve?»

Svar: Ja, absolut. Har under många år varit trogen läsare av denna utmärkta tidning. Den tar upp intressanta ämnen och belyser dessa på professionellt och – vad undertecknad uppfattar som – självständigt

Se også Tor Eldens innlegg på s. 19.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid nr. 9/03 – 6. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Astrid Versto

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv Rønnebak Bjergene (perm.)
Silje Berggrav
silberg@frisurf.no
Gunnar Kopperud
lyngordon@c2i.net
Camilla Solheim
casol@start.no
Erik Landet
ela@norad.no

Redaksjonsråd:
Øyvind Dahl
Per Schreiner
Tori Tveit
Mariken Vaa

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruselløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post annonser:
gz@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
Odyssey reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #9551

Trykk:
Dagblad-Trykk AS

Abonnement:
Bistandsaktuelt, NORAD,
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 71.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.com

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 17. november 2003

Opplag – denne utgave:
12 600 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Det er et spørsmål om liv og død»
Washington Post 10.11.03

Mangemilliardøren George Soros utdyper hvorfor han vil bruke mye penger på å bli kvitt president George W. Bush.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 2500 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

Fagetat i støypeskeia

LEIAR

Frå nyttår blir NORAD ein ny fagetat for heile breidda i utviklingssamarbeidet.

Fagetaten skal hovudsakleg levere tenester til ambassadane, delegasjonane, bistandsforvaltninga og politikarane. Leiinga i NORAD legg no siste hand på planane for ein organisasjon med målsetting om å bli drivkrafta i Noregs bistandsfaglege samhandling med utviklingslanda. Ambisjonane er høge: Å vera kjernen i det nytenkjande fagmiljøet i kampen mot fattigdom.

NORAD blir ein etat som skal tilby faglege tenester på fleire nivå: Enkelte fagområde skal etaten vera så gode på at me er interessante samarbeids- og diskusjonspartnarar for heile den internasjonale bistandsbransjen. På andre område skal me vera tilstrekkeleg gode til at me i samarbeid med andre norske fagmiljø kan levere rådgjeving som er relevant og god for dei som bestiller tenestene våre. På enkelte område der dei faglege råda blir henta eksternt, skal NORAD berre ha bestillar- og koplingskompetanse. Kva fagområde som hamnar i dei ulike kategoriane er ikkje avgjort enno, men ein ting er sikkert: Samhandlinga med dei mange fagmiljøa her i landet som deltek i utviklingssamarbeidet blir ikkje mindre i tida som kjem.

Den kanskje største utfordringa blir å gjera NORADs tenester etterspurte etter at forvaltninga av storparten av pengane er flytta til Utanriksdepartementet. Etterspørselen i det norske systemet vil nok vera der, men det finst mange internasjonale arenaer med stor innverknad på kampen mot fattigdom me har mindre styring med. Det er viktig at etaten får innpass på desse arenaene både for å kunne føre internasjonale erfaringar inn i den norske bistandsbransjen og for å bidra med den kunnskapen som er i NORAD. Utan den dørøpnaren som pengar viseleg er i denne bransjen, er det berre gjennom fagleg dugleik i verdstoppen NORAD kan bli ein interessant diskusjonspartnar internasjonalt.

Ave

Bistandsaktuelt's framtid

Det er i dessa dagar fem år sidan Bistandsaktuelt fyrste gong kom ut. Bakgrunnen for etableringa var at NORAD meinte det var behov for eit organ som kunne fremje nyansert bistandsdebatt og skape engasjement og interesse for utviklingssamarbeidet. Som dei fleste lesarar av dette bladet har merka seg, er det ikkje desse spørsmåla andre delar av norsk presse interesserer seg mest for! Bistandsaktuelt's framtid har vore eit tema i drøftingane etter regjeringas vedtak om å endre bistandsforvaltninga. No er det opp til politikarane å avgjera avisas lagnad. I samband med det er det vårt håp at dei finn løysingar som tek vare på og styrkjer – ikkje svekkar – høvet til å skape debatt, engasjement og å heve kunnskapsnivået innanfor den norske bistandsbransjen.

Ave

FOTO: SCANPIX/REUTERS/PHILIPPE WOJAZER

Den aldrende karriere-diplomaten **Seydou Diarra** har en vanskelig oppgave med å prøve å unngå nye voldshandlinger i landet.

Redningsmann i Abidjan?

ABIDJAN (b-a): For andre gang er han innkalt og utpekt som landets redningsmann. Seydou Diarra (70) skulle styre Elfenbenskysten mot fred, som «statsminister for forsoning». Men nå rakner samlingsregjeringen.

Dermed er det ingen mulighet for krig, for det er ingen krigere. Det er noen små krigstendenser, men jeg tror det er de siste motstandskreftene som bare vil vise muskler.

Nabolandene forsøker nå gjennom intens reisevirksomhet å redde Elfenbenskysten, som regnes for å være regionens «økonomiske lokomotiv». Både Nigerias president Olusegun Obasanjo, Senegals president Abdoulaye Wade, og Ghanas president John Kufuor (som også leder Vest-Afrikas økonomiske fellesskap ECOWAS) har vært involvert i redningsaksjonen, hvor partene i konflikten blant annet er blitt samlet til et ekstraordinært ECOWAS-møte.

Mistet tre uker. – Noen har sagt De er den eneste som fortsatt tror på fredsplanen?

– Kanskje de ikke vil si det, men de tror på fredsprosessen alle sammen. Kanskje gir de et annet inntrykk, men de vil aldri gå ut «i bushen» igjen. De slåss på tv, på radio, men ute i terrenget – aldri. For ingen har noen som helst interesse av å føre krig, alle har en eller annen slektning som har lidd på grunn av denne krigen. Vi har kanskje mistet tre uker i forhold til det tidsskjemaet vi satte opp fram mot 2005, men vi holder på å justere denne planen.

– Hvor lenge kan Elfenbenskysten leve som et delt land?

– Jeg håper vi vil bli gjenforent – i morgen den dag! Denne situasjonen har allerede vart for lenge, den kan ikke fortsette. Hver eneste dag kjemper jeg for gjenforening.

Folket vil ha fred. – Hvordan skal landet igjen bli stabilt?

– Det er et spørsmål som må rettes til politikere, som må leve opp til ansvaret de har overfor landets innbyggere. De må vise stor ydmykhet, strekke seg lenger, og tenke på folket før de tenker på seg selv. Det er 15 millioner mennesker i dette landet, og ikke alle kan være president... Elfenbenskystens folk ønsker å bli styrt i ro og fred, på en oversiktlig måte. De liker ikke bråk, kamper, eller drap. Den leder som kan garantere folket fred, ro, blomstring, og vekst, den vil velgerne stemme på, sier Diarra, som sier han har tro på at valg kan arrangeres etter planen i 2005, og tror på landets framtid:

– Husk at dette er en krig der kampene [de verste kampene, red.anm.] har vart i tre dager, ikke lenger. Dette er ikke krigen i Angola, eller i Kongo. Men den har likevel traumatisert folket så mye, at man på begge sider av konflikten sier «aldri mer!» Og den dagen vi gjenforenes, vil vårt nasjonale samhold bli enda sterkere.

rett på sak

• I ELFENBENSKYSTEN:
SIMEN SÆTRE

HVEM:
Seydou Diarra.

HVA:
Statsminister for andre gang.

HVORFOR:
Overtok som statsminister i februar i år etter 5 måneder med borgerkrig.

– Hvis jeg sa at jeg aldri hadde tenkt på å gå av, hadde jeg løyet, innrømmer Seydou Diarra når vi møter ham på statsministerkontoret i Abidjan.

Problemen har hopet seg opp for den gråhårede teknokraten siden han ble hentet inn som «statsminister for forsoning» etter fredsforhandlingene i Paris-forstaden Marcoussis i vinter. På det tidspunkt hadde landet vært igjennom fem måneder med borgerkrig og politisk vold.

Diarra, en muslimsk karrierediplomat fra nord i landet, var den eneste kandidaten begge parter i konflikten kunne stille seg bak i denne opprivende konflikten som har delt det tradisjonelt velfungerende landet i to. Diarra hadde også tidligere ledet en overgangsregjering, i 1999. Sammen med ministre fra alle landets partier fikk han i oppdrag å lede landet etter et program definert i fredsavtalen.

Dårlig klima. Samlingsregjeringen har imidlertid vært preget av mistenksomhet og dårlig samarbeidsklima. I september trakk opprørernes ministre seg ut av regjeringen, da de mente regjeringen ikke var gitt den makten fredsforhandlingene forutsa. Like etter trakk også landets største parti, PDCI, sine ministre ut av samarbeidet. Partiets talsmann anklaget president Gbagbo for å bruke uakseptable metoder, som terror, trusler og oppfordring til drap.

Statsminister Diarra, på sin side, har blitt anklaget for å være partisk. I store demonstrasjoner har presidentens militante tilhengere «Jeunes Patriotes» (unge patrioter) krevd hans avgang. Men gå av skal han ikke, lover han til Bistandsaktuelt:

– Jeg skal være her til 2005, til mandatet mitt går ut. Jeg skal gjennomføre dette programmet skikkelig. Det er jeg bestemt på, og det vil jeg gjøre.

Ingen krigere. – Kan det hende at den politiske volden vil blusse opp på ny?

– Jeg sier deg: nei, nei, og atter nei. Jeg vil henvise til den militære erklæringen fra 4. juli. Den sa fra begge sider at kampene er over.

Krevende ryddejobb for ny president

Madagaskar prioriterer korrupsjonskamp, utdanning og veiutbygging

ANTANANARIVO (b-a):

– Vi skal få landet ut av krisa. Vi skal utnytte landets naturressurser til alles beste, sier Madagaskars nye president Marc Ravalomanana. Bekjempelse av fattigdom og kamp mot korrupsjon er hans viktigste saker.

• PÅ MADAGASKAR:
CAMILLA SOLHEIM

MADAGASKAR

Presidentvalget på Madagaskar i desember 2001 førte landet ut i en seks måneder lang politisk krise som endte med at valgtaperen, den tidligere presidenten Didier Ratsiraka, flyktet i eksil til Frankrike i juli 2002. 6. mai samme år ble forretningsmannen og hovedstadens ordfører Marc Ravalomanana tatt i ed som landets lovlig valgte president. Han overtok et land i krise. Etter flere tiårs vanstyre var landet nærmest kjørt i grøfta, eksporten kollapset, helsesituasjonen var kritisk, analfabetismen økte og arbeidsløsheten eksploderte.

Utdanning. Ravalomanana ønsker på kort tid å snu denne utviklingen og har satt i gang en rekke reformer. Målet er å skape en utvikling som også kommer landets fattigste til gode. I dag lever rundt 70 prosent av landets befolkning på mindre enn én dollar om dagen, og bare fire av ti barn gjennomfører grunnskolen.

Ravalomanana satser ambisiøst på utdanning for alle som prioritet nummer én for å bekjempe fattigdom. I løpet av ti år er målet at alle barn skal få grunnutdanning. Ifølge landets fattigdomsstrategi prioriterer myndighetene også veiutbygging, transport, sikkerhet og helse og distriktsutvikling for å redusere landets fattigdom.

Rikt land. – Min strategi er å involvere hele Madagaskars befolkning, fordi fattigdommen er så stor. Vi er nødt til å få dem med dersom vi skal lykkes i å skape utvikling. Vi må

Madagaskars nye president, **Marc Ravalomanana** har en åpen og uformell stil – ulikt mange andre afrikanske statsoverhoder.

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

”

Dette er mitt hemmelige våpen: Jeg kommer fra en fattig jordbruksfamilie. Jeg husker hvordan vi hadde det...

Marc Ravalomanana, president på Madagaskar.

også bygge ut vår kapasitet og legge til rette for godt styresett. Madagaskar har rike naturressurser som vi må utnytte til alles beste, sier president Marc Ravalomanana.

Sammen med gassisk og norsk presse fikk Bistandsaktuelt treffe ham etter hans andre møte med utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson under hennes firedagers besøk i landet. Møtet både med utviklingsministeren og norsk presse fant sted i et mottakelsesrom over garasjen i hans privatbolig.

Hemmelighet. Presidenten kommer fra den største etniske gruppen på Madagaskar. Han vokste opp i fattige

kår på den gassiske landsbygda, men klarte etter hvert å bygge opp et stort forretningsimperium, primært bygget på meieriprodukter.

– På hvilken måte bruker du dine erfaringer fra en fattig oppvekst i arbeidet ditt i dag?

– Dette er mitt hemmelige våpen. Jeg kommer fra en fattig jordbruksfamilie 18 kilometer utenfor Antananarivo. Jeg husker hvordan vi hadde det, og derfor vet jeg også veldig godt hvordan jeg kan hjelpe småbønder, sier Ravalomanana.

I første rekke mener han at veiutbygging, og dermed tilgang til markedet er det viktigste han kan gjøre for landets bønder. Rundt 80 pro-

sent av Madagaskars befolkning bor på landsbygda, og livnærer seg fra jordbruksproduksjon.

Partnere. Madagaskar var tidligere styrt under en sosialistisk fane, mens den nye presidenten tror på markedsliberalisme som grunnlag for suksess. Oppskriften er privat og offentlig partnerskap. Presidenten vil skape en godt klima for næringsliv og utenlandske investorer.

Og folket tror på ham; i år ligger den økonomiske veksten på Madagaskar an til å bli hele 9,6 prosent, mens prognosene for neste år er seks prosent.

Ravalomanana forteller at han

«Årets kvinne i Kenya» utfordret misjonærene

– Skjerp dere, kristenfolk! Hun sa det ikke, men ingen var i tvil om at det var det hun mente. Den norsk-kenyanske menneskerettsaktivisten og legen Ling Merete Kituyi utfordret de ansatte i norske misjonsorganisasjoner da hun nylig innledet på et seminar som markerte 20-årsjubileet for Norsk misjons bistandsnemnd.

• GUNNAR ZACHRISEN

Menneskerettigheter og korrupsjon var de to temaene som særlig preget Kituyis innlegg – under et jubileumsseminar som var befriende fritt for selvgratulerende hallelujarop.

Særlig i forhold til respekten for individers rettigheter mente Kituyi

”

Det skal ikke mer til enn at presten dukker opp på politistasjonen, og spør: Hvorfor er denne mannen arrestert?

Ling Merete Kituyi

at det var et stort potensial for forbedringer hos norske misjonsorganisasjoner og deres samarbeidspartnere, lokale kirkeorganisasjoner i fattige land.

Kituyi beskrev den brutale virkeligheten som rådet under det mangeårige regimet til Daniel arap Moi i Kenya. Hennes organisasjon, Legal and Medical Unit, som måtte operere illegalt under Moiss regime, arbeidet blant annet med å dokumentere politiovergrep og å rehabiliterer torturofre. Det var et arbeid som også innebar at hun selv og kolleger fikk trusler.

Påfallende stillhet. – Vi opplevde at kolleger ble arrestert, banket opp og trakassert. Man kunne bli vekket opp midt på natta av at politiet sto på døra for å utøve trusler. 96 prosent av alle leger var enige om at de hadde opplevd menneskerettsbrudd, men lite ble rapportert videre. I denne situasjonen er det også påtakelig hvor stille kirkene har vært, sa Kituyi som selv er «født og

Ling Merete Kituyi.

oppvokst» i misjonen.

– Vi opplevde det også helt klart slik at den katolske kirken hadde bedre rutiner enn de lutherske kirkeorganisasjonene. I den katolske kirken var det bedre rutiner for rapportering, kanskje fordi kommandolinjene er tydeligere. Det virker som jo mindre hierarkisk en kirkeorganisasjon er, jo mindre beskyttelse har den også å tilby, fortsatte hun.

Bedre skoling! Kituyi – som opprinnelig er fra Kristiansand – er i dag sjeflege for FN-organisasjonene i Øst-Afrika. Men hun er fortsatt aktivt med i styret for Legal and Medical Unit. Hennes mann, den tidligere opposisjonspolitikeren Mukhisa Kituyi, er i dag handels- og indus-

triminister i president Kibakis nye regjering.

Den norsk-kenyanske legen, som nylig ble kåret til «Årets kvinne» på menneskerettighetsområdet i Kenya, etterlyste i sitt innlegg bedre skoling og større bevissthet rundt menneskerettighetsbrudd, nulltoleranse for overgrep og etablering av klare rutiner for rapportering.

– Alle tar gulfebervaksine før de reiser ut. Sjansen for å få gulfeber er svært liten. Sjansen for å være vitne til et menneskerettighetsbrudd i løpet av et uteoppdrag er derimot stor. Men på dette området er alle som reiser totalt uforberedt, sa den norsk-kenyanske legen.

Hun oppfordret folk på oppdrag for norsk misjon og bistand til blant annet å lese menneskerettighetsrapportene fra Amnesty og Human Rights Watch før de reiste til et land.

Prest hos politiet? Hun mente at det er en hver kristen diakons plikt å støtte undertrykte – enten det er kvinner som blir utsatt for familie-

MISJON

allerede som liten hadde en drøm om å styre landet. Da jeg styrte en stor bedrift som forretningsmann, så var målet suksess. Det samme ser jeg etter som leder av landet. Jeg vet hvordan en stor virksomhet skal ledes, så da vet jeg også hvordan et land skal styres. Det er ikke så vanskelig. Vi er som en stor familie, og må alle jobbe sammen for å nå målet, sier Ravalomanana.

Sluttet med «business». - Hvilke mekanismer har du satt i verk for å skille forretningsvirksomheten din og presidentembetet?

- Da jeg ble tatt i ed som president, sluttet jeg med forretningene. Jeg har overlatt bedriften til sønnen min og familien min. Jeg arbeider

ikke lenger med det. Det er ikke mulig, og det er heller ikke normalt å kombinere disse to. For å bevise det, så kan jeg fortelle at jeg var med på å skape en konkurrent til mitt eget selskap, sier Ravalomanana.

– Gasserne har én interesse

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson var på Madagaskar i midten av november for å forberede regjeringens planer om å innlemme landet blant de norske samarbeidslandene. Hun lovet mer bistandspenger til landet, med forbehold om at Stortinget vedtar forslaget om å gjøre Madagaskar til nytt samarbeidsland.

Frafjord Johnson hadde to samtaler med presidenten, og møtte i tillegg flere regjeringsmedlemmer og representanter for multilaterale organisasjoner og andre givere.

- Vi må vurdere hvilket område vi kan bidra mest på, men meldingen fra myndighetene her og andre

givere er utdanning, sier Hilde Frafjord Johnson som mener det er viktig at Norge - med sin historie i landet - er med og støtter Madagaskar i denne gjenreisingsperioden.

- Jeg opplever at gassiske myndigheter har én interesse, og det er å bekjempe fattigdom, sier statsråden. Hun besøkte også flere prosjekter støttet av NORAD og Det norske misjonselskap (NMS).

Det gode forholdet til Madagaskar ble ytterligere understreket av at statsråden på vegne av statsminister Kjell Magne Bondevik overbrakte en invitasjon til presidenten om å besøke Norge neste vår.

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson møtte Madagaskars president Marc Ravalomanana i hans private bolig i Antananarivo.

FOTO: CAMILLA SOLHEIM

vold eller opposisjonelle som blir utsatt for tortur i et fengsel. Og at åpenhet, interesse og omsorg for medmennesker ville føre til større trygghet for ofrene.

- Det skal ikke mer til enn at presten dukker opp på politistasjonen, og spør: Hvorfor er denne mannen arrestert? sa Kituyi som ennå hadde til gode å høre om at noen prest i Kenya hadde gjort dette.

Hun oppfordret også misjonens ansatte til å vise null-toleranse overfor korrupsjon.

«Noe å bekjenne». - For en tid tilbake hørte jeg en historie om en misjonær som «måtte» bestikke seg ut av en trafikkforseelse. «Jo, selvfølgelig måtte vi gi en bestikkelse, ellers ville det jo ta så lang tid i rettsapparatet», var logikken. Men hva om du nektet å bestikke politiet? At du lot deg arrestere! Hva om du brukte en natt på politistasjon? Hvilket ramaskrik ville det ikke bli i opinionen om de behandlet en hvit misjonær slik de behandler så mange andre! sa Kituyi.

Hun fikk applaus fra blant andre Bistandsnemndas utroppoende generalsekretær Øyvind Dahl.

- Det er opplagt at mer kan gjøres. La oss innrømme at vi har noe å bekjenne på disse områdene. Vi har ikke sagt fra tydelig nok, sa Dahl.

«Nasjonale kirkers rolle i utviklingen av det sivile samfunn» var hovedtemaet for seminaret som fant sted i et nesten fullsatt Ingeniørenes Hus i Oslo.

Les mer om Ling Merete Kituyi i Bistandsaktuelt nr. 5/2003 eller på www.bistandsaktuelt.com.

FAKTA:

■ I løpet av 20 år har norsk misjon fått 1770 millioner kroner av staten gjennom Norsk Misjons Bistandsnemnd.

■ Bistandsnemnda er en paraplyorganisasjon for 16 norske misjonsorganisasjoner som driver bistandsarbeid.

NORAD-årsverk til UD

• ERIK LANDET

Regjeringen varsler at rundt 70 årsverk kan bli flyttet fra NORAD til Utenriksdepartementet. I tillegg skal ambassadene styrkes med 30-35 årsverk, hovedsakelig med overføring av årsverk fra NORAD. Dette kommer frem i et tillegg til forslaget til statsbudsjett for neste år.

Tillegget redegjør for de antatte personal- og budsjettmessige konsekvensene av regjeringens modernisering av bistandsadministrasjonen.

«Ansvaret for stat-til-stat bistanden og administrasjon av denne, samt administrasjon og drift av de utenriksstasjonene som i dag er administrert av NORAD, foreslås samlet i Utenriksdepartementet. Til sammen foreslås ca. 70 årsverk overført fra NORAD til Utenriksdepartementet. Samling av kunnskapsforvaltningen, etablering av en egen enhet for evaluering og kvalitetssikring og forvaltningen av søknadsbaserte ordninger for blant annet frivillige organisasjoner og næringsliv i NORAD, medfører en overføring av ca. 10 årsverk fra Utenriksdepartementet til NORAD, samt en frigjøring av ca. 10 årsverk i Utenriksde-

partementet. Tallene kan bli gjenstand for justeringer under det videre arbeid med omorganiseringen», heter det i tillegg.

Samtidig legger regjeringen opp til å flytte flere NORAD-årsverk ut til ambassadene.

«Større delegering og utvidet ansvar til utenriksstasjonene medfører at det i tillegg vil være nødvendig å styrke bemanningen ved de ambassader og delegasjoner som arbeider med bistandsspørsmål med ca. 30-35 årsverk. Ytterligere utplassering vil være aktuelt i neste omgang. Bemanningsøkningen ved stasjonene ved desentraliseringsprosessen vil i hovedsak skje ved overføring av årsverk fra NORAD, blant annet for å sikre nødvendig bistandsfaglig kompetanse», uttaler regjeringen.

Endringene forklares på følgende måte i tillegg:

«Disse endringene gjennomføres for å tilpasse utviklingsadministrasjonen til de krav endringene i internasjonal utviklingspolitikk stiller, og for å avhjelpe svakhetene ved den måten arbeidet i dag er organisert på».

– Omorganisering hindrer helhet, mener utvalg

• ERIK LANDET

Et regjeringsoppnevnt utvalg kritiserer den nye omorganiseringen av bistandsforvaltningen og advarer mot at den nye modellen kan føre til fortsatt fragmentering av ansvar og styring.

«Hensikten med omorganiseringen er å skape et mer helhetlig system. Utvalget mener den løsningen som er valgt, ikke oppnår dette, fordi den splitter det administrative ansvaret for den

Helge Rønning, utvalgsleder.

samlede norske bistand i et system som fortsetter å være fragmentert. Dette vil kunne føre til uklare ansvarsforhold, økte kostnader og svekket resultatstyring», heter det i en uttalelse fra Regjeringens rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken.

Utvalget, som ledes av medieprofessor Helge Rønning, stiller seg positivt til at den faglige kompetansen på utviklings- og bistandspolitiske områder styrkes i NORAD. Samtidig

understrekes det at kunnskapen som samles i «nye» NORAD må kommuniseres til befolkningen.

«For å styrke kunnskap og debatt om det utviklingspolitiske området i samfunnet, må NORAD ha kommunikasjonskompetanse som en del av sin virksomhet», uttaler utvalget.

Utvalget lar det også skinne gjennom at det mener fagbladet Bistandsaktuelt bør bestå.

«Det er også viktig at den åpne uavhengige debatten om utviklingspolitikken styrkes. Derfor bør NORAD som et faglig organ stå som utgiver av en åpen debatt- og informasjonspublikasjon som tar opp disse spørsmålene til kritisk vurdering», heter det i uttalelsen.

I utvalget sitter for øvrig også konsulent Per Øyvind Bastøe som ledet analyse-selskapet ECONs arbeid med rapporten om organiseringen av bistandsforvaltningen. Det er denne rapporten, som regjeringen henviser til når den begrunner sitt forslag til ny organisering.

Det rådgivende utvalget for resultater i utviklingspolitikken er for øvrig foreslått nedlagt fra nyttår som følge av en større opprydding i ulike regjeringsoppnevnte utvalg.

Ny stortingsmelding til påske

Regjeringen skal utarbeide en ny stortingsmelding om utviklingspolitikken - åtte år etter den forrige.

- Det har rent mye vann i havet siden 1995, og utviklingspolitikken har endret seg radikalt. Vi mente derfor at tiden var inne for en bred debatt om dette i Stortinget, sier statssekretær Olav Kjørven.

Han viser til at det er skjedd omfattende endringer i det internasjonale samfunns målsetninger om fattigdomsbekjempelse og i tenkningen om hvordan disse skal nås, i den tiden som er gått siden Stortingsmelding nr. 19 ble framlagt i 1995.

Meldingen vil bygge på regjeringens handlingsplan for bekjempelse av fattigdom i sør, og vil analysere de viktigste endringene i det

internasjonale utviklingsarbeidet og gjøre rede for hvordan Norge vil bidra til at FNs tusenårs mål om fattigdomsbekjempelse nås.

- Behovet for en melding illustreres også av at da Riksrevisjonen nylig vurderte Mosambik-bistanden, så la man stortingsmeldingen fra 1995 til grunn som et sentralt policy-dokument, sier Kjørven.

Arbeidet er organisert som et prosjekt og det er nedsatt et team under ledelse av prosjektleder Svein Åge Dale fra Utenriksdepartementet; seniorrådgiver i Norad, Arve Ofstad; forsker ved Econ, Leiv Lunde og med seniorrådgiver Cecilie Willoch som redaktør. Det tas sikte på å fremme meldingen innen påske 2004.

Telenor betaler milliard-skatt til Ba

Telenor gir mer «bistand» til Bangladesh enn Norge

Telenor betyr mer for økonomien i det norske hovedsamarbeidslandet Bangladesh enn norsk statlig bistand. Det Telenor-styrte selskapet GrameenPhone bidro i fjor med over 662 millioner kroner til den bangladeshiske statskassa – om lag fem ganger så mye som norsk bistand til Bangladesh i 2002.

BANGLADESH

• ERIK LANDET

GrameenPhone er i dag den nest største skatteyderen i Bangladesh, forteller direktør i Telenor Mobil, Helge Dietrichson.

Siden etableringen i mars 1997 har GrameenPhone betalt formidable 1,7 milliarder kroner i skatter og avgifter til den bangladeshiske staten. Og skatten kommer bare til å øke i årene som kommer.

– Vi kommer helt opplagt til å betale mer i skatter og avgifter til neste år. Mye av avgiftene er knyttet til volumet på tjenesten vi leverer, og når vi øker i omfang, så øker skatten også, sier Dietrichson.

Levende telefonsentraler. For selskapet går så det suser. I sommer rundet GrameenPhone 1 million abonnenter og har nå en dekningsgrad på 70 prosent av det nasjonale mobilmarkedet. Selve selskapet har i dag i overkant av 800 ansatte, men over 50.000 mennesker lever av selskapets virksomhet.

Disse omfatter leverandører, vedlikeholdspersonale og rundt 40.000 kvinner som tjener til livets opphold som levende telefonsentraler i like mange landsbyer.

– Totalt har rundt 80 millioner av totalt 129 millioner mennesker nå tilgang til telefon gjennom GrameenPhone, sier Dietrichson.

Helge Dietrichson, kommunikasjonsdirektør i Telenor Mobil.

Til sammenligning er det bare 700.000 abonnenter som har fasttelefon i de store byene.

– Ved å gi lån til mobiltelefoner i landsbyer der det knapt finnes fasttelefonnett, har vi brakt forretningsmuligheter til deler av Bangladesh som før var unntatt fra denne muligheten, sier Dietrichson.

Gigantinvestering. Hittil har selskapet investert over 1,8 milliarder kroner i virksomheten. Det gjør firmaet til den nest største utenlandske investoren i privat sektor i Bangladesh. I en undersøkelse av de mest kjente varemerkene i landet, var det bare Coca Cola og Pepsi som kom foran GrameenPhone.

Med 51 prosent av de stemmeberettigede aksjene, er det Telenor som sitter i førerretet i firmaet. De andre aksjonærene er Grameen Telecom, japanske Marubeni Corporation og amerikanske Gonofone Development Corporation. Firmaet styres fra Dhaka av en norskdominert toppledelse, og i oppstartsfasen var det på det meste over 40 nord-

Mens den tre år gamle sønnen sover, fører «telefon-damen» Meruna Begum nøye regnskap over sine inntekter og utgifter.

FOTO: G.M.B. AKASH

I fjor hadde GrameenPhone et overskudd etter skatt på 322 millioner kroner.

menn som jobbet i Bangladesh.

God butikk. GrameenPhone og dets eiere er på god vei til å tjene inn igjen milliardinvesteringen som er gjort i Bangladesh. Etter bare tre års drift var minus snudd til pluss, og i fjor satt selskapet igjen med 322 millioner kroner i ren fortjeneste etter skatt. Av dette tok aksjonærene ut rundt 98 millioner kroner i utbytte, opplyser GrameenPhones hovedkontor i Dhaka.

Dietrichson sier situasjonen i Bangladesh er unik.

– Situasjonen i landet er ikke lett å duplisere, og vi har ingen planer om liknende virksomhet i andre utviklingsland. For det første kom vi inn da mobillisensene lå ute for salg. En annen ting er at man er avhengig av en lokal partner som myndighetene godkjenner, i dette tilfellet Grameen Bank, og man finner ikke mange slike i andre land, forteller Dietrichson.

– Men er det ikke samtidig et tankespekk at Bangladesh topper listen over verdens mest korrupte land?

– Korrupsjon er ikke noe å disku-

tere. Vi har én holdning – nulltoleranse, sier Dietrichson.

Norsk bistandskutt. Samtidig som pengemaskinen GrameenPhone durer videre, varsler norske myndigheter at bistanden til Bangladesh skal kuttes til neste år. I 2002 ble 74 millioner kroner trukket tilbake fra landdrammen på grunn av manglende framdrift i en del programmer, svak forvaltning og behovet for å gi støtte

gjennom alternative kanaler. Til sammen var derfor de norske bistandsoverføringene i fjor på 133 millioner kroner.

I forslaget til statsbudsjett for neste år legger regjeringen opp til å bruke 80 millioner kroner.

«Reduksjonen i forhold til 2003 er knyttet til negativ utvikling på styresettsiden og manglende gjennomføringskapasitet», heter det i budsjettforslaget.

GRAMEENPHONE

■ GrameenPhone ble finansiert gjennom et lån på rundt 400 millioner kroner fra Verdensbanken, Asian Development Bank, Commonwealth Development Corporation og NORAD i 1997, samt egeninnskudd fra aksjonærene.

■ NORAD gav et svært gunstig lån på til sammen 75 millioner kroner. Lånet er rente- og avdragsfritt fram til neste år, deretter påløper 3,4 prosent rente.

■ NORAD finansierte også på slutten av 1980-tallet en fiberoptisk kabel med et beløp tilsvarende 190 millioner kroner. Kabelen var utgangspunkt for Telenors mobil-satsing i landet.

■ Den andre hovedaksjonæren, Grameen Telecom, eies av Grameen Bank som er verdens mest kjente mikrokredittinstitusjon.

Bangladesh

– Telefon- sentralen, vær så god!

Bilkis Begum formidler kontakt mellom landsbyens 120 husholdninger og familiemedlemmer som har reist for å jobbe i utlandet. FOTO: G.M.B. AKASH

• I BANGLADESH:
G.M.B. AKASH

BANGLADESH

DOREEPARA (b-a): Landsbyboerne strømmer til Bilkis Begum (35) sitt hus i landsbyen Doreepara. Slik har det vært i fem år nå.

Årsaken er at den 35-årige kvinnen er innehaver av landsbyens eneste telefon – en mobiltelefon fra selskapet GrameenPhone. I tillegg til å bruke telefonen til egne privat-samtaler låner hun den ut til de 120 familiene i landsbyen – mot betaling.

Hun tar 5,50 taka for utgående samtaler, 2,50 for inngående. Når «sentralen» stenger for dagen kan Bilkis telle opp en dagsinntekt på 400 taka (om lag 50 kroner) i gjennomsnitt. Det er en meget anseelig sum for en kvinne på den bangladeshiske landsbygda.

– Jeg skaffet meg telefonen, og startet utlånsvirksomheten for fem år siden. For meg har den betydning helt nytt og bedre liv, sier Begum til

Bistandsaktuelt.

Ved hjelp av økte inntekter og sparing har hun både klart å kjøpe seg sitt eget jordstykke hvor hun blant annet dyrker ris. I tillegg har hun både kveg og høner.

En av kundene er Rahela Khatun som skal ringe sin mann som jobber i Malaysia. En annen kvinne ringer sin sønn i Saudi-Arabia. Nesten hver eneste familie i landsbyen har et familiemedlem som jobber i utlandet.

Og når det ringer fra Dhaka, Riyadh eller Kuala Lumpur må mobiltelefonens innehaver ta beina fatt – bortover stien – for å få fatt i de ønskede samtalemottakerne i landsbyen. Telefon-samtaler levert på døra og lynkurs i å holde en mobiltelefon er inkludert i prisen hos fru Begums vandrende telefonsentral.

Til sammen 40.000 landsbyer har lignende telefonsentraler som Bilkis Begum.

G.M.B. Akash er bangladeshisk frilansfotograf og journalist. Han er prisbelønt for sine bilder.

Bilkis Begum holder øye med ris og annen grøde på jordlappen som hun har kjøpt seg.

Statoil – største norske «giver» i Angola

• ELLEN HOFVANG

Ved siden av Telenor er Statoil, Statkraft, Hydro og Scancem blant de norske selskapene med betydelige investeringer i Norges bistandssamarbeidsland. Statoil er medeier i tre lisenser for oljeutvinning i Angola, men kun på en av disse blokkene er produksjonen kommet i gang. Statoil begynte å skatte av denne i fjor, og betalte 317 millioner kroner i skatt til Angola for 2002.

Til sammenlikning ga Norge vel 115 millioner kroner i bilateral bistand til landet samme år.

– Statoil har tidligere betalt store summer i signaturbonuser, opplyser informasjonssjef Kai Nielsen. For blokk 17 var Statoil så tidlig inne at bonusen var minimal, men for de to andre blokkene har de betalt henholdsvis 455 og 38 millioner kroner i «signaturbonuser». (Slike bonuser er omstridte pga. manglende åpenhet og

fare for korrupsjon. Red. anm.)

Statkraft er medeier i to kraftselskaper – i Laos og Nepal. I Theun Hinboun Hydropower Company (THPC) i Laos har Statkraft en eierandel på 20 prosent, mens de eier 50 prosent av Himal Power i Nepal. De resterende eierandeler deles av Kværner og ABB. Trude Måseide i Statkraft opplyser at begge selskapene har skattefritak i henholdsvis Nepal og Laos. Imidlertid har den latinske staten selv 60 prosent eierandel i THPC, og får dermed inntekter i form av utbytte fra selskapet.

Inntektene til Laos i form av utbytte, royalties og refinansiering av selskapets lån, beløp seg til ca 350 millioner kroner i 2002. I avtalen med Laos ligger det også at hele kraftanlegget skal overføres vederlagsfritt til landet etter 25 års drift. I Nepal har ikke staten gått inn med en eierandel på tilsvarende måte, og

Nepals inntekter består dermed i at kraftanlegget skal overføres til staten med 50 prosent i 2020 og 100 prosent i 2050.

Norsk Hydro har investeringer i en lang rekke av Norges samarbeidsland i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Selskapet oppgir ikke hvor mye de betaler i skatt i disse ulike landene, men opplyser at de i 2002 samlet betalte vel 1,1 milliarder kroner i skatt til utlandet. Til sammenlikning betalte de samme år ca 13 milliarder kroner i skatt til Norge.

Bistandsaktuelt har også forsøkt å få vite hva de Scancem-eide selskapene i henholdsvis Tanzania og Ghana betaler i skatt, men hos Scancem International får vi opplyst at de ikke har tillatelse fra sitt tyske eierselskap Heidelberg til å gå ut med disse tallene.

Statoil betalte 317 millioner kroner i skatt til Angola for 2002.

– Bistand på sitt beste, sier NORAD

• ELLEN HOFVANG

– Det er veldig morsomt å se hvor vellykket samarbeidet i Bangladesh har blitt, sier Tore Toreng, fungerende avdelingsdirektør i NORADs avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling. Han var selv stasjonssjef ved den norske ambassaden i Dhaka da samarbeidet mellom Telenor og Grameen Bank startet.

Toreng mener bistand har vært avgjørende for det som nå framstår som en suksessinvestering både for Bangladesh og Telenor.

Tuftet på bistand.

– Dette er tuftet på bistand. NORAD hadde finansiert legging av en fiberoptisk kabel langs Bangladesh' jernbanelinjer. Denne hadde ekstra kapasitet som GrameenPhone kunne benytte. I tillegg var lån fra NORAD i oppstartsfasen viktig for at samarbeidet kom i gang. Telenor gikk inn i et usikkert marked, og Bangladesh har nærmest hoppet over et teknologinivå ved å etablere mobiltelefonnett uten å gå veien gjennom fastnett. At kabelen lå der var et lykketreff, likeledes at man fant en så god lokal partner å samarbeide med.

Tore Toreng, fung. avd. dir. i NORAD.

Tøff konkurranse. – Hva gjør dere for å skape tilsvarende suksesshistorier i andre samarbeidsland?

– Vi vil samarbeide tett med NHO og norske bedrifter for å se på hvilke virkemidler vi kan bruke for å få til næringsutvikling i Sør. Det er klart at avbindingen av bistanden har skapt problemer for norske bedrifter, og merkbart lavere interesse for å se på mulige tiltak i MUL-landene. Der bedriftene før kun konkurrerte med hverandre må de nå ut i en tøff internasjonal konkurranse, blant annet med bedrifter fra land som India og Kina. Vi må nå få på bordet nye ideer for hvordan norske bedrifter kan bli mer aktive, innenfor systemet med ubundet bistand. Et viktig virkemiddel er å koble norske bedrifter med lokale partnere. Mye av grunnlaget for suksessen i Bangladesh er nettopp det vellykkede samarbeidet med Grameen Bank.

Barn på skolen. – GrameenPhone har generert store skatteinntekter for Bangladesh, men selskapet satt i fjor også igjen med et overskudd på 322 millioner. Burde det stilles krav om at overskudd skal reinvesteres i landet i tiltak støttet gjennom bistand?

– Det er ikke naturlig i en sammenheng som dette, der selskapet uansett fortsetter å generere inntekter og skape ringvirkninger i landet. De 40 000 kvinnene som får sine inntekter fra telefonsentralene oppgir at det å kunne sende barna sine på skolen er deres fremste mål. Dette er et eksempel på hvordan satsing på næringsutvikling skaper utvikling i flere sektorer, sier Toreng.

Mild dom over omstridte Plan

Evaluering kan bane vei for lukrativ samarbeidsavtale med NORAD

Plan Norge er gode på barns deltakelse, har et godt internasjonalt nettverk, og bidrar til økt forståelse for utviklingsspørsmål i Norge. Samtidig kan organisasjonen bli flinkere på rettighetsbasert tilnærming og det er fortsatt tvil om fadderbarna forfordes. Dette er noen av konklusjonene i en ny organisasjonsgjennomgang.

• ERIK LANDET

Organisasjonsgjennomgangen er et resultat av at Plan Norge i 2001 søkte NORAD om en treårig samarbeidsavtale verdt 150 millioner kroner.

I forkant av årets tildeling søkte Plan Norge om 13,5 millioner kroner fra NORAD til enkeltprosjekter. I påvente av organisasjonsgjennomgangen ble Plan tildelt 5,8 millioner kroner. Pengene går til fire enkeltprosjekter i Malawi og Uganda.

Rapporten sier mange fornuftige ting om hvordan vi arbeider og ser de komparative fortrinnene Plan Norge har – den ser blant annet at vi «snakker» om utviklingsspørsmål med 90.000 norske faddere, at vi er sterke på barns deltakelse og at vi er gode på hiv/aids. Samtidig sier rapporten at vår internasjonale fellesstruktur er en styrke og at våre prosjekter er godt koordinert med nasjonale handlingsplaner i de landene vi opererer, sier generalsekretær Sandro Parmeggiani i Plan Norge.

Han mener samtidig det er enkelte momenter rapporten har misoppfattet og de vil bli kommentert av Plan i et eget vedlegg.

Utfordring. NORAD vurderer flere kriterier når frivillige organisasjoner med barnefokus skal innvilges støtte. Sentralt står hvorvidt organisasjonen følger en rettighetsbasert tilnærming i arbeidet sitt. «Det er klare tegn på at Plan Norge begynner å inkorporere nøkkelprinsipper om barns rettigheter i sin policy, men organisasjonen har ennå til gode å operasjonalisere disse fullt ut», heter det i rapporten.

– Vi har en utfordring i å gå løpet helt ut i forhold til rettighetsbasert

Plan Norge har en rekke gode egenskaper, men funn fra Uganda reiser tvil om fadderbarna er de mest marginaliserte i samfunnet, viser ny rapport.

FOTO: HENRY BONGYE

Til nå har noen fadderbarn hatt privilegier..., mens andre barn i samme lokalsamfunn ikke ser ut til å ha tilsvarende tilgang til grunnleggende sosiale goder.

Organisasjonsgjennomgang av Plan, november 2003.

tilnærming. Organisasjonen er i en overgangsfase og vi skal bli flinkere til å inkludere denne tilnærmingen i alle programmer. Rapporten sier likevel at vi rent operativt klarer å ivareta barns rettigheter på en god og effektiv måte i felten, sier Parmeggiani.

Tvil om ikke-diskriminering. I forbindelse med rapporten er det utført feltstudier hos Plan Uganda. Her framkommer det også skepsis. «Funnene fra Uganda reiser tvil om fadderbarna er de mest marginaliserte i samfunnet. Opp til nå har noen fadderbarn hatt privilegier som gratis legebehandling og videregående utdanning, mens andre barn i samme lokalsamfunn ikke ser ut til å ha tilsvarende tilgang til grunnleggende sosiale goder. Dette samsvarer ikke med prinsippet om ikke-diskriminering», sier rapporten.

– For det første er det lokalsamfunnene selv og ikke vi som velger

ut hvilke barn som skal være fadderbarn/fadderfamilier. Og lokalsamfunnene velger dem som de mener er mest underprivilegert. For det andre er det klinkende klart i alle våre policydokumenter at diskriminering ikke skal finne sted, kommenterer Parmeggiani.

– **Balansert.** NORAD er fornøyd med rapporten, men sier det er for tidlig å konkludere om en samarbeidsavtale kommer på plass.

– Rapporten fremstår som balan-

sert. Den viser at Plan Norge står overfor utfordringer, men trekker også fram positive sider ved organisasjonens arbeid. Rapporten og Plans kommentarer til den vil være en del av underlagsmateriale i prosessen fram mot en eventuell samarbeidsavtale.

For det første skal det nå vurderes hvorvidt en slik samarbeidsavtale skal inngås. Samtidig skal vi se på hvor mye penger en eventuell avtale skal generere, sier underdirektør på avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling i NORAD, Kikkan Haugen.

Avgjøres på nyåret. Haugen sier slike gjennomganger er vanlige fra tid til annen.

– Når organisasjoner aktivt ønsker å endre sin avtalestatus i forhold til NORAD, er det naturlig å gjøre en organisasjonsgjennomgang. En samarbeidsavtale medfører større delegering til organisasjonen enn vanlige enkeltavtaler. En gjennomgang av denne typen er derfor et verktøy for å bli bedre kjent med organisasjonen, sier Haugen.

Rapporten, som er laget av Senter for Helse og Sosial utvikling (HeSo) og COWI, spør hvorfor Plan Norge bruker så mye energi på å få til en samarbeidsavtale med NORAD.

– Vi er i dag størst i Norge i forhold til medlemmer og økonomisk støtte fra folket, vi er meget kvalifiserte og erfarne faglig, og vi kan dokumentere at vi er svært effektive. Da mener vi at det er riktig at vi skal få vår rettmessige del av skattebetalernes penger til utviklingsformål, sier Parmeggiani.

En avklaring på om Plan Norge og andre organisasjoner får samarbeidsavtale, vil først komme på nyåret.

Krever lik behandling

– Jeg mener saken har tatt lengre tid enn den burde. Jeg er frustrert over tiden som har gått med, og mener vi har vært svært etterrettelige og presise i vår informasjon til NORAD. Jeg skulle gjerne sett at det ble foretatt tunge evalueringer av de

andre toneangivende organisasjonene i Norge. Organisasjonene får hundrevis av millioner i støtte hvert år, og da ser jeg gjerne at deres rettighetsbaserte tilnærming også evalueres, sier generalsekretær Sandro Parmeggiani.

– Partnerskap bistand og business er framtiden, mener NHO

• SILJE BERGGRAV

Næringslivet har tro på at samarbeid med organisasjoner i sør er en god løsning for framtiden. De «frivillige» er mer nølende.

– Pengene i næringslivet sitter ikke løst, og det er en økende interesse for å se hva man får igjen for det man donerer. Fremtiden ligger i strategisk samarbeid om felles aktiviteter, der alle parter utnytter sine fremtrinn, samtidig som man bidrar til å utvikle samfunnene man opererer i, sa Erik Lundeby, fagsjef i NHO, under et seminar som nylig ble arrangert i samarbeid med NORAD, NHO, Veidekke ASA, Telenor Mobil, Redd Barna, Kirkens Nødhjelp og WWF. Aktørene utgjør en arbeidsgruppe som har sett på potensialet for samarbeid mellom bedrifter og frivillige organisasjoner,

”

Jeg kommer ikke til å løpe etter bedrifter som vil smykke seg med en liten veldedig greie.

Atle Sommerfeldt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

såkalt strategiske partnerskap, for å få til utvikling i sør.

Mye å tjene. Næringsutvikling og samfunnsutvikling henger nøye sammen. Demokrati og grunnleggende velferd er en forutsetning for økonomisk utvikling. Utfordringen må være å få fram hva som blir merverdien for begge parter, sa Lundeby.

Ett av hjelpemidlene i dette arbeidet er den nyutviklede partnerdatabasen, utviklet av NORAD og tilgjengelig på partnerbase.norad.no. Her kan bedrifter etablert i sør få oversikt over frivillige organisasjoner, hvor de er etablert og hva de har kompetanse på.

Kåre Moen, Veidekkes medisinske rådgiver, understreket at partnerskap stiller krav til samarbeids-evner og tilpassningsdyktighet.

– Det er viktig at bedriften får bygge opp kompetansen selv, og at ikke hele arbeidet overtas av den frivillige organisasjonen. Man må respektere hverandres særtrekk, og ha forståelse for at forebygging av hiv/aids ikke er aller første prioritet for en bedrift som jobber med å bygge broer, sa Moen.

Kan ødelegge. Generalsekretær Gro Brækken i Redd Barna advarte dem som måtte tro at partnerskap betyr hver bedrift, hvert sitt barnehjem.

– Vi skal ha respekt for næringslivets mål om inntjening. Men bedriftene må også være klar over at integritet og omdømme er enormt viktig for organisasjonene. Mange bedrifter har satt bistanden tilbake ved å starte opp barneinstitusjoner som om de var frivillige organisasjo-

ner. Dere må også respektere hva vi er gode på. Vi er ikke donorer; vi driver kompetansebygging, påpekte Brækken.

Hun fikk støtte av Atle Sommerfeldt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

– Jeg kommer ikke til å løpe etter bedrifter som vil smykke seg med å være med på en liten veldedig greie. Vi er ikke med på å støtte et løstrevet barnehjemsprosjekt, det må i så fall knyttes opp til nasjonale institusjoner som jobber for å endre de sosiale strukturene og skape utvikling på et dypere plan. Men i den grad næringslivet kan bidra til at våre programmer når lengre, er det positivt, og jeg ser potensialet, sa Sommerfeldt.

Ekstra pott til «vaktbikkjer»

Utviklingsministeren varsler mer penger og full omlegging av mediestøtten

Norge vil øke støtten til frie og uavhengige medier i våre hovedsamarbeidsland.

– Pressen har en nøkkelrolle i å skape demokrati, styrke menneskerettigheter og i å fremme godt styresett i utviklingsland, sa utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson på en konferanse om mediestøtte på Holmenkollen 3. november.

• GUNNAR ZACHRISEN

FRI PRESSE I regjeringens forslag til statsbudsjett er det avsatt 5 millioner kroner til nye tiltak for å støtte medier i fattige land. Disse pengene kommer i tillegg til omlag 50 millioner kroner som tidligere er avsatt til dette formålet.

– Vi må støtte opp om frie medier og styrke deres evne til å være den «vaktbikkja» i samfunnet som de er ment å være. Det er derfor den norske regjeringen ønsker å øke og intensivere sin støtte til mediene, som er et grunnleggende element i våre internasjonale utviklingstiltak, sa utviklingsministeren.

Hun viste også til at pressen har en helt sentral oppgave i å sette søkelys på fattige menneskers situasjon.

– En fri presse kan være en stemme for den fattige, en alliert i kampen mot ulikheter og urettferdighet. Ja, slik jeg ser det kan en fri presse være en sterk kraft – et unikt våpen i kampen mot fattigdom, sa Frafjord Johnson.

Men ifølge statsråden sliter pressen i fattige land ofte med store problemer, som lav utdanning, et svakt lovverk i forhold til å verne om ytringsfriheten, selv-sensur og korrupsjon. I Tanzania viser to studier at mellom 60 og 80 prosent av alle journalister var uten formell yrkesopplæring.

Mot full omlegging. Den nye «ekstra-

Myndigheter trenger å bryne seg på pressens vaktbikkjer, mener utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson. Her er det tidligere president i Liberia Charles Taylor som må svare på pressens spørsmål.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/ LUC GNAGO

potten» på fem millioner kroner som regjeringen nå har lansert vil være øremerket Norges syv hovedsamarbeidsland – Nepal, Bangladesh, Tanzania, Malawi, Uganda, Zambia og Mosambik.

– Dette er et første skritt mot en full omlegging av vår mediestøtte, og vil bli fulgt opp med en økt programstøtte i de kommende årene, sa Frafjord Johnson.

Den «nye» satsingen på støtte til frie medier vil bli samordnet av en spesialenhet i NORAD, og skal drives i samarbeid med partnere innenfor pressen og akademiske miljøer.

Vil ha kritisk journalistikk. – Vi vil prioritere styrkingen av mediens og journalisters kritiske rolle og deres yrkesetikk gjennom å etablere studiestipender, støtte tiltak for å bedre journalisters sikkerhet og å gi opplæring i undersøkende journa-

”

Dette er et første skritt mot en full omlegging av vår mediestøtte, og vil bli fulgt opp med en økt programstøtte i kommende år.

Hilde Frafjord Johnson, utviklingsminister.

listikk, sa utviklingsministeren.

Ifølge statsråden var dette elementer i mediestøtte som ofte hadde manglet i bistandsgivernes mediestøttetiltak. Hun mente det ofte hadde blitt lagt for mye vekt på tiltak bistandsgiverne selv anså som viktige, snarere enn å utvikle pressens egen kapasitet.

Etiopia og Zambia. I sitt innlegg viste utviklingsministeren også til at hun – under Bondevik 1-regjeringen – hadde tatt initiativ til to viktige studier av mediestøtte. Disse evalueringene kom fram til at det var behov for en sterkere koordinering og en mer sammenhengende strategi i forhold til mediestøtte.

Blant de norske tiltakene for massemedier er et utdanningsprogram for journalister i Etiopia, i samarbeid med Mediehøgskolen Gimlekollen Kurs og kompetanse-

senter (som eies og drives av Norsk Luthersk Misjonssamband). I Zambia har Norge støttet et Media Trust Fund, som er et samarbeid mellom statlige og uavhengige medier. Fondet har som mål å bedre kvaliteten på journalistikken i landet.

FAKTA:

■ Norsk bistand til frie medier vil neste år utgjøre omlag 55 millioner kroner, ifølge regjeringens forslag til statsbudsjett. I år var støtten på 51 millioner kroner.

■ Hoveddelen av mediestøtten går til Norges syv hovedsamarbeidsland.

■ Styrket utdanning, faglig rådgivning og nettverksbygging har vært de tre viktigste tiltakene.

Klarte seg ikke uten statsstøtte

PRESSE

Nyhetsbyrået Inter Press Service, som i sommer prøvde å relansere sin nyhetstjeneste på norsk, har enda en gang lagt ned sin daglige nyhetstjeneste. Byråets tre gjenværende journalister vil imidlertid fortsette å tilby salg av enkeltartikler fra byråets internasjonale tjeneste.

– Kostnadene ble for høye i forhold til inntjeningen. Uten statsstøtte var det dessverre ikke mulig for oss å drive videre, sier avtroppende redaktør Gøril Husby.

Hun forteller at IPS-Norge hadde søkt Utenriksdepartementet om støtte, men at man fikk avslag på søknaden. NORAD har i mange år

støttet hovedkontoret til IPS i Roma med betydelige beløp. Støtten til mediebedriften i Roma har imidlertid vært omstridt på grunn av intern strid i organisasjonen i en sak om påstått økonomisk svindel.

De tre gjenværende journalistene på IPS-kontoret i Oslo vil nå – i en prøveperiode – tilby enkeltoppdrag overfor norske interessenter basert på en omforhandlet avtale med hovedkontoret i Roma.

Inter Press Service er et internasjonalt nyhetsbyrå basert på korrespondenter i Sør. Dekningen har særlig vært konsentrert om Latin-Amerika, Afrika og Sør-Asia.

Positivt i Palestina

– Det er viktig at det nå er kommet en regulær palestinsk regjering på plass. Iverksettelsen av det såkalte «Veikartet for fred» må nå gjenopp-tas så raskt som mulig, sa utenriksminister Jan Petersen 12. november.

Uttalelsen kom etter at den nye palestinske regjeringen ledet av Ahmed Qureia ble godkjent av den palestinske lovgivende forsamlingen.

Har du lyst til å være praktikant på den norske ambassaden i Dhaka?

Den norske ambassaden i Dhaka (Bangladesh) søker praktikant i perioden 15. januar til 15. juli 2004.

Bangladesh er et av Norges hovedsamarbeidsland i Asia. I tillegg til utviklingssamarbeid, følger ambassaden bangladeshisk politikk, økonomi og utvikling generelt.

Vi ønsker en person med interesse for og kunnskaper om utviklingsspørsmål, politikk og økonomi, som har fullført utdanning på cand mag/bachelor - nivå. Søkere med samfunnsfaglig bakgrunn og med kunnskaper om Sør-Asia vil bli foretrukket. Gode, dokumenterte engelskkunnskaper er en forutsetning.

Pågangsmot, fleksibilitet og gode samarbeidsevner er viktig.

Arbeidsoppgavene vil være knyttet til ambassadens arbeidsområder og vil bli tilpasset ambassadens behov til enhver tid. Stillingen er ulønnet, men ambassaden yter et stipend på 3 500 kroner per måned til dekning av boutgifter mm. Vi vil hjelpe til med praktiske forhold, blant annet å finne bolig.

Søknaden må vedlegges karakterutskrift, eventuelle anbefalinger og andre relevante dokumenter. Praktikanten må være norsk statsborger, være medlem av Folketrygden og få godkjent sikkerhetsklarering før tiltredelse.

Søknaden kan sendes på faks: 00 88 02 8823661 eller per e-post: emb.dhaka@norad.no, hvor også spørsmål vedrørende praktikantstillingene kan stilles.

Søknadsfristen er 1. desember 2003.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Tamilske flyktninger haster hjem

Mye gikk i positiv retning – før Sri Lankas president satte alt på spill

COLOMBO (b-a): Før presidenten utløste en politisk krise var det mye som pekte riktig vei i Sri Lanka: Økonomien vokste. 300.000 internflyktninger hadde vendt hjem. Våpenhvilen hadde vart i 20 måneder. 20.000 flere var innskrevet i skolen. Riksveier var åpnet.

• I SRI LANKA:
ÅSHILD ELIASSEN

SRI LANKA

– Drømmen er å lære andre å lese og skrive, slik at de kan få seg et yrke, sier 15-årige N. Pushpaluxmy.

Hun har tykke, mørke fletter, hindumerke i pannen og hvit skoleuniform med plisséskjørt. Venninnen V. Vijajaruby smiler sjenert og sier at det også er hennes ønske.

Foreldrene deres er fra landsbyen Panichchayady i Nord-Sri Lanka, ikke så langt fra Jaffna, men der holder lokale mineryddere på å detonere miner.

– Vi er født lenger sør i landet, fordi foreldrene våre flyktet fra landsbyen for ti år siden på grunn av kamper mellom tamiltigrer og regjeringssoldater. Om to måneder er landsbyen klarert og vi kan flytte inn. Men skolen må bygges opp igjen, for den er bombet. Det vet N. Pushpaluxmy.

Minefare Faren for å utløse landminer er hovedårsaken til at 185 jenter og gutter sitter under et provisorisk palmetak og regner matematikk, studerer tamilsk og hindukunnskap. De største sitter på trebenker stukket ned i sanden, de minste på bastmatter. Skolematerialet er ytterst sparsomt.

Alle elevene er kommet nordover etter at riksvei A9 ble åpnet i begynnelsen av året. Og alle er tamiler som venter på å flytte hjem til Panichchayady. Til sammen 85 familier. De hadde slik hastverk med å komme hjem, at de ikke ville vente til mineryddingen var over. Nå bor de midlertidig i en leir.

Stolte på rykter. – Da vi hørte at veien var åpnet, reiste vi straks. Ryk-

Mens de venter på at mineryddere skal klargjøre landsbyen, må elevene få undervisning på bakken under et tak av palmeblader. FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

– Da vi hørte at veien var åpnet, reiste vi straks. Ryktene sa at det var trygt, og vi stoler på at tamiltigrerne forsvare oss, sier N. Saroja, med lille V. Vitusa på armen.

tene sa at det var trygt, og vi stoler på at tamiltigrerne forsvare oss. Hadde det ikke vært for tamil-

tigrerne, hadde vi ikke reist tilbake, sier en mor på veien utenfor skolen. Det er N. Saroja.

– Vi flyktet til Akkarajan, men der hadde vi ikke jord. Nå skal vi tilbake for å dyrke rismarkene så snart minene er fjernet.

– Var dere engstelige for å reise tilbake?

– Nei, vi har hørt om fredsprosessen.

– Hvordan var det å komme tilbake?

– Vi ble skuffet over at husene våre var bombet og ødelagt, og at markene våre var minelagte. Likevel er vi optimistiske og ser fram til å bygge opp landsbyen vår. Men det trenger vi hjelp til utenfra. Nå tar mannen min strøjobber for andre som har fått ryddet jorda, sier N. Saroja.

To millioner miner. Like i nærheten er et mineryddingsteam i arbeid. Og

”

Nå skal vi tilbake for å dyrke rismarkene så snart minene er fjernet.

N. Saroja, tamilske landsbykvinne.

mannen som leder arbeidet er Pelle Christrup fra Norsk Folkehjelp. Han er omkranset av lokale mineryddere med hjelm og skuddsikker vest. De finkjemmer sanden med jernrive, sakte og forsiktig.

– Vi etterlater oss ikke en centimeter uberørt, kommenterer Christrup og føyer til at lokalbefolkningen nå haster hjem i flokk og følge. Det gjør at minerydderne må «fotfølge» flyktningestrømmen for å hindre ulykker.

Og med omlag to millioner ude-tonerte miner, er det nok å gjøre. Hele Sri Lanka kan være ryddet innen 2006, dersom internasjonale bistandsgivere følger opp, understreker minerydderne.

I høyrisikozoner. Mens noen hjemvendte interflyktninger venter på at landsbyen skal ryddes for miner, venter andre på at regjeringshæren

Verdensbanken: Flere kvinner i arbeid vil gi økonomisk vekst

MIDTØSTEN OG NORD-AFRIKA

Dårlig utnyttelse av kvinner som arbeidskraft i Midtøsten og Nord-Afrika bremser den økonomiske utviklingen i regionen. For mange familier kan nettopp kvinnene være «en billett til middelklassen».

• LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Det hevder Verdensbanken i rapporten «Gender and Development in the Middle East and North Africa: Women and the Public Sphere». Den er én av i alt fire rapporter som omhandler den økonomiske og politiske utviklingen i Midtøsten og Nord-Afrika.

Regionen står overfor enorme utfordringer når det gjelder å få bukt med arbeidsledigheten. I snitt øker arbeidsstyrken med tre prosent

hvert år – noe som ifølge Verdensbanken vil kreve at det skapes hele 100 millioner nye jobber innen 2020. Fornyet giv i den private sektor, at regionen i større grad integreres i verdensøkonomien og bedre styring av oljeressursene vil være viktige forutsetninger for å nå dette målet.

Velutdannede uten jobb. Rapporten peker spesielt på viktigheten av å få kvinner ut i jobb. Gjennomsnittlig skolegang for kvinner har økt fra 0,5 år i 1960 til 4,5 år i 1999. Og mens kun 17 prosent av kvinnene i regionen kunne lese og skrive i 1970, hadde tallet økt til over 50 prosent i 2000.

Denne framgangen gjenspeiles imidlertid ikke i arbeidslivet. Kun 32 prosent av arbeidstakerne i Midtøsten og Nord-Afrika er kvinner – til tross for at kvinnene utgjør opptil 49 prosent av befolkningen i lan-

dene i regionen og hele 63 prosent av de universitetsutdannede.

Høy forsørgerbyrde. Ifølge Verdensbanken vil økt kvinnelig deltakelse i arbeidslivet kunne øke en families inntekt med opptil 25 prosent, og slik bli «en billett til middelklassen». Et slikt inntektssprang kommer godt med i en region hvor hver arbeidstaker forsørger mer enn to ikke-arbeidende – en forsørgerbyrde som er dobbelt så stor som i for eksempel Øst-Asia.

Høy arbeidsledighet, høy andel av befolkningen som enten er for unge eller for gamle til å arbeide samt den lave kvinnelige deltakelsen i arbeidslivet gjør at regionen ligger på toppen i økonomisk avhengighet. Lønningene har enten stagnert eller gått ned siden midten av 1980-tallet, noe som har gjort det vanskelig selv for dem med lønnsinntekt å øke familiens levestandard.

”

Ingen har brukt så mye av bruttonasjonalproduktet på utdanning de siste ti årene som Midtøsten og Nord-Afrika.

Sammendrag av rapportene finnes på: www.worldbank.org/mna

Likestilling. Verdensbanken mener det må jobbes videre med å få likestilt menn og kvinner i regionen – både økonomisk og sosialt. I dag er for eksempel alle skatte- og lønnsfordeler automatisk stilet til mannen i familien. Mannen alene kan ta ut og få innvilget skilsmisse, mens kvinnene på sin side plikter ved lov å følge mannens ordre.

Kvinner som ikke har støtte fra mannen i å gå ut i arbeidslivet, løper dermed en risiko for å bli skilt. Kvinnene er slik blitt både økonomisk, juridisk og sosialt avhengig av mannen. Arbeidsmiljøloven i landene i regionen må revideres og infrastrukturen på arbeidsplassen må tilpasses kvinner. Verdensbanken mener dessuten at det fortsatt er viktig å ha fokus på utdanning for kvinner – og da særlig på områder som gir kvinner et konkurransefortrinn framfor menn.

Sør-Afrika – best på vann

skal flytte ut av deres landsbyer og hjem. For husene deres ligger i såkalte High Security Zones.

Etter sigende har regjeringshæren flere titalls militærleirer innenfor disse sonene. Og det er verdt å merke seg at en av betingelsene for våpenhvilen og fredssamtalene, var at den singalesiske hæren skulle flytte ut av boliger, skoler og templer. Dragkampen om disse leirene skal være en av årsakene til president Kumaratungas maktdemonstrasjon tidligere denne måneden. Like etter avskjedigelsen av ministrene uttalte presidenten til en nasjonal tv-stasjon at verken statsministeren eller de norske fredsmeklerne har noe med å be regjeringen

om å fjerne innenriks militærleirer.

Liten forståelse. Slike utsagn har de tamilske internflyktingene liten forståelse for:

– Uten jord er det vanskelig å overleve. Markene våre ligger i en høysikkerhetssone. Dit har ikke vi adgang. Til overmål har vi vært nødt til å flytte flere ganger i løpet av ti år, fordi frontlinjene beveger seg hele tiden, forteller Kowsala Rajakumar.

Forholdene i leiren er elendige. I leiren, som også kalles velferdssenter, deler rundt 300 personer ett toalett.

Åshild Eliassen er norsk frilansjournalist. Hun besøkte Sri Lanka i oktober.

Bistanden fortsetter, tross politisk krise

Trass i den dramatiske utviklingen i Sri Lanka, fortsetter FN og andre internasjonale hjelpeorganisasjoner sitt arbeid. Norge har på sin side innstilt sitt arbeid som mekler i påvente av en løsning på den politiske krisen

Hittil er ingen prosjekter stoppet eller redusert, heter det fra FN-hold. Men den politiske krisen – forårsaket av president Chandrika Kumaratungas unntakstilstand og overtakelse av viktige samfunnsfunksjoner – kan føre til at bistandsgivere trekker seg ut.

– Ingen bistandsprosjekter er stoppet eller redusert. Det er ingen tegn til opptøyer i de tamilskkontrollerte områdene i nord og øst som en følge av de politiske omveltningene den siste tiden, sier Lucie Roberts, feltkoordinator for FNs utviklingsprogram i nord, til Bistandsaktuelt.

Likevel frykter både diplomater og eksperter for at den politiske krisen i Sri Lanka vil føre til at de internasjonale donorene trekker seg fra sine forpliktelser. På en donorkonferanse i Tokyo i juni i år, ble det garantert for 4,5 milliarder dollar for en treårs periode.

– Krisen har skadet fredsprosessen, økonomien og bistanden til Sri Lanka, uttalte universitetsprofessor og analytiker Jayadeva Uyangoda nylig til AFP.

Utålelig forslag. I flere intervjuer understreker imidlertid presidenten at verken fredsprosessen eller våpenhvilen er i fare. Samtidig ka-

rakteriserer hun tamiltigrenes fredsforslag som ble lagt fram før regjeringen 31. oktober i år, som et «springbrett for en egen stat». Det vil ikke bli tolerert.

Fra offisielt hold heter det at direkte samtaler mellom regjeringen og tamiltigrene er utsatt på ubestemt tid. Norge har på sin side innstilt sin rolle som fredsmekler på Sri Lanka, og statssekretær Vidar Helgesen mener den politiske krisen gjør det vanskeligere å opprettholde våpenhvilen.

Norge avventer. – Vi må gjøre det klart at våpenhvilen vil bli mye vanskeligere å opprettholde i et politisk vakuum. Det er ingen stabil fred på Sri Lanka i dag. Men jeg tror partene føler seg forpliktet til å overholde våpenhvilen, sa Helgesen til NTB 14. november.

– Før politisk klarhet er opprettet, er det ikke rom for Norge til å mekle mellom partene. Vi er nødt til å dra hjem og vente, sa Helgesen.

President Chandrika Kumaratunga kommenterte uttalelsen noen timer senere, og sa at fredssamtalene med de tamilske opprørerne bør fortsette selv om Norge innstiller sin rolle som fredsmegler.

Kumaratunga, som også er fungerende forsvarsminister, understreket også at hun forventet at den skandinaviske observatørstyrken fortsetter sitt arbeid. Statsminister Wickremesinghe er i praksis satt utenfor fredsprosessen på grunn av konflikten med presidenten, ifølge statssekretær Helgesen.

Statssekretær Vidar Helgesen i samtale med Sri Lankas president Chandrika Kumaratunga 13. november – like før Norge trekker seg midlertidig som fredsmekler. Ambassadør Hans Brattskar (til v.) følger med.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/ZAINAL ABD HALIM

BERGEN (b-a): – Gud ga oss vannet gratis, men han glemte å levere det i rør med tappekran. Derfor må vi ta betalt for vannet, sier Sør-Afrikas minister for vann og skogbruk, Ronald Kasrils, til Bistandsaktuelt.

SØR-AFRIKA

• ARILD MEHN ANDERSEN

Mens det ene landet etter det andre nå forsiktig begynner å innrømme at de henger etter den ambisiøse tidsplanen for tusenårsmålene, er Sør-Afrika beste elev i klassen. Siden landet iverksatte sin nye vannpolitikk i 1994 har landet sørget for vanntilgang for 9 millioner mennesker.

– Innen 2008 skal ytterligere fem millioner menneskene ha vanntilgang, sier Kasrils. Vi møter ham under konferansen «Vann for de fattigste» i Stavanger 5. november.

Enkel plan. Først og fremst bestemte den sørafrikanske regjeringen seg for å sørge for at enhver husholdning skulle ha tilgang på en tappekran maksimum 200 meter fra huset. På neste utviklingstrinn skulle husene få innlagt vann.

Denne planen ble fulgt opp av skattedepartementet som gav 100 millioner amerikanske dollar av skattepengene til programmet. Videre fikk programmet en 20 prosent andel fra bistand.

– Det var så mye å gjøre at vi var nødt til å angripe målene og lære underveis, sier Kasrils, som i den forrige regjeringen satt som forsvarsministeren.

– Snart innså vi at jo enklere plan vi hadde, desto bedre var det.

Gratis vann. Engang han besøkte en

landsby med vannpumpesystem, ble han overrasket over å finne en ung kvinne med et lite barn ved elven for å hente vann.

– Da jeg spurte hvorfor hun ikke benyttet seg av vannpumpen i landsbyen, svarte hun at hun heller spar- te penger på å hente vann og kjøpte mat for pengene, enn å betale for vann fra pumpen, sier Kasrils.

– Vi forsto at om vi ville nå målsetningene i tusenårsmålene, ble vi nødt til å innføre en kvote på gratis vann til alle husholdninger og antok at hver person har et grunnleg-

Ronald Kasrils, Sør-Afrikas minister for vann og skogbruk.

gende behov på 25 liter vann hver dag. Dernest gjorde vi et røft overslag og kom til at hver familie besto av 8 personer, og at hver husholdning hadde krav på 6000 liter vann gratis hver måned, sier Kasrils. Fordi alle motta basisbehovet for vann gratis, ble det ingen klager fra de velstående kretser.

Lokal styring. Likevel ble det altså innført en ordning hvor velstående subsidierer de fattige.

– Vi kaller det «vann-trappeskatt», fordi man betaler mer for hver ekstra 6000 liter man bruker. Denne skatteøkningen gjelder særlig for rike familier med svømmebasseng, forteller Kasrils. I gjennomsnitt blir en families vannregning på rundt 250 Rand, om lag 400 kroner i måneden.

I dag styres og administreres vann- og sanitetsprogrammene av Sør-Afrikas 284 nye kommuner. Der hvor kommunen har et flertall av fattige innbyggere, vil staten subsidiere.

– Det er dyrt å være fattig

Det er store forskjeller på hva folk må betale for drikkevann. Byenes slum er som regel ikke tilknyttet offentlige tjenester som vann, derfor blir slummens innbyggere tvunget til å kjøpe vann fra private, som er mange ganger dyrere enn hva andre må betale.

– En som bor i en slum i Dar es Salaam betaler 7 til 8 ganger mer for en liter vann enn en borger i USA, sier leder av FN-organisasjonen UN-Habitat Anna Tibaijuka.

Hun mener fattige subsidierer de rike i mange land ved at de må betale mest for flere grunnleggende tjenester. En hovedutfordring er å få en realistisk prispolitikk som gjør at de fattige kan dekke sine grunnleggende behov til en pris de har råd til å betale.

For ett år annonserte Tibaijuka etableringen av Water and Sanitati-

Leder av FN-organisasjonen UN-Habitat Anna Tibaijuka, er takknemlig for at Norge gav det første innskuddet til Water and Sanitation Trust Fund.

on Trust Fund, som skal støtte utviklingslandene i å nå deres tusenårs- mål for vann og sanitet.

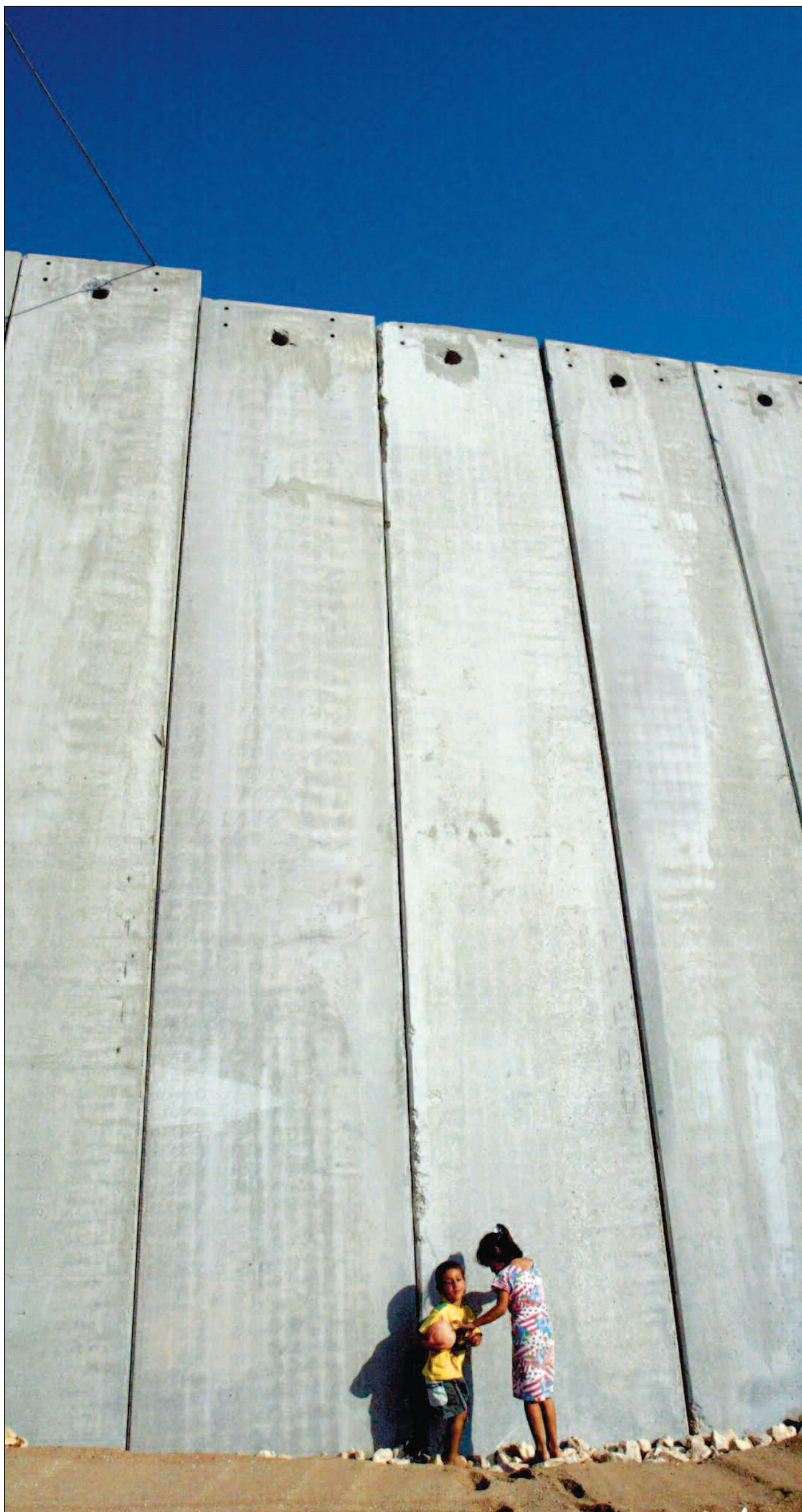
– Jeg er takknemlig for Norge som gav det første innskudd til fondet, sier Tibaijuka.

I forrige måned bidro Canada med 15 millioner kanadiske dollar (80 mill. kroner) til fondet for å støtte Vann til afrikanske byer-programmet. Nylig har FN-HABITAT inngått et partnerskap med den asiatiske utviklingsbanken, for å fremme nye investeringer på 500 millioner amerikanske dollar (om lag 3,5 mrd. kroner) for de fattige i asiatiske byer.

FAKTA:

■ 1,1 milliard mennesker i verden har ikke tilgang på rent vann og 2,4 milliarder mennesker lever under for dårlige sanitære forhold.

■ Halvparten av pasientene som er innlagt på verdens sykehus, lider av sykdommer som er relatert til dårlig vann.

Tusener av palestinere er nå «fanget» på israelsk side av den nye muren. Israel nekter foreløpig å stanse utbyggingen.

Vestbred

Israels anti-terrormur st

VESTBREDDEN (b-a):

12.000 palestinere har havnet på israelsk side av separasjonsgjerdet, men bor fortsatt på palestinsk side av Green Line. Nå risikerer de å havne i en ansvarsklemme mellom Israel på den ene siden, og de palestinske myndighetene samt lokale og internasjonale bistandsgivere på den andre.

• PÅ VESTBREDDEN:
GUNHILD FORSELV

2. oktober 2003 signerte den israelske hærens kommandør for Judea og Samaria, general Moshe Kaplinski, en ordre som definerer det såkalte «søm-området» for et lukket militærområde.

Ti dager senere finner innbyggerne i Wadi Rasha sør for Qalqiliya et papir festet til en port langs gjerdet. Det åtte meter høye gjerdet passerer bare 60 meter fra landsbyen. Fra nå av må de søke om oppholdstillatelse for å være i landsbyen sin.

Oppholdstillatelsen vil klassifisere dem som «langtidsbosatte i sømsonen». I tillegg, for å krysse portene inn og ut av sømsonen, må de søke om personlig reisetillatelse.

Tillatelsen vil definere hvilke porter de vil kunne benytte seg av. Passering med kjøretøy må søkes om på et separat søknadsskjema. Ordren er signert Distriktskoordineringskontoret, et israelsk-palestinsk samarbeidsorgan rundt sikkerhet opprettet i etterkant av Oslo-prosessen.

De tre følgende ukene opplever beboerne i Wadi Rasha til stadighet stengte og ubemannede porter. De er mer eller mindre innestengt. De to sikkerhetsbeslutningene følger tidsmessig bomben i Haifa og belyser et potensielt voksende problem med passering inn og ut av «sømmen».

Militære hensyn avgjør. Adskilt fra bysentrene og uten direkte tilgang til lege, sykehus, skole, offentlige kontorer, markeder, vannkilder, og til dels land, seiler sømsonens beboere opp som en ny sosiopolitisk marginalisert gruppe. Den israelske regjeringen har ennå ikke publisert noe fullstendig kart over gjerdets endelige leide, men en rapport fra Verdensbanken anslår at rundt 95.000 palestinere vil havne i sømmens ingenmannsland når barrieren står ferdig.

Per i dag har ikke sømmens beboere tilgang til israelsk territorium. Porter skal i teorien gjøre det mulig å bevege seg inn og ut av det som vil bli de palestinskstyrte områdene på andre siden av muren. Den siste måneden har imidlertid vist hvor teoretisk denne muligheten kan bli. Fordi tilgang bestemmes av hærens sikkerhetsdefinisjoner, vil israelske militære hensyn til enhver tid gå foran palestinske sivile hensyn. Israels definisjon av muren som en midlertidig sikkerhetsordning gjør at sømområdet vil være under den israelske hærens territoriale kontroll, men uten at noen har ansvar på det sosiale og rettighetsmessige plan.

– **Israels ansvar.** – De langtidsbosatte er Israels ansvar, påpeker Verdens-

dens «Berlinmur»

Jeller stadig mer land fra palestinerne – mange havner i «ingenmannsland»

Olivenhøstingen i landsbyen al-Khas er kanskje den siste. Innbyggerne venter på muren og har fått beskjed om at den vil spise opp nesten alt landet de har.

FOTO: GUNHILD FORSELV

bankens direktør i Jerusalem, Nigel Robert.

Verdensbank-talsmannen sier bistand til disse fra internasjonale organisasjoner på det nåværende tidspunkt kan føre til et alvorlig legitimeringsproblem. Han legger til at dette ikke er noen ny problemstilling for donorer i de palestinske områdene.

Nylig appellerte UNDP om nærmere 130 millioner kroner i nødhjelp til de palestinerne som foreløpig er berørt av gjerdet.

Norge har også spyttet inn 180.000 kroner i nødhjelp til Jayyous nord for Qalqiliya. Jayyous ligger på østsiden av gjerdet, men størsteparten av landsbyens jordbruksareal har havnet i sømsonen, på vestsiden av gjerdet. Det norske bidraget hjelper blant annet innbyggerne i Jayyous med å få høstet oliven som blir til verdifull olivenolje. Oljen utgjør kjernen i landsbyens økonomi.

Økonomisk isolasjon I en steinete skråning dekket av spredte spartanske hus og oliventrær ligger Wadi Rasha. Landsbyen har havnet på vestsiden av gjerdet i en enklave som omfatter bosettingen Alfe Manashe sør for Qalqiliya. Enklaven er tilknyttet det israelske «fastlandet» i form av en bypassvei for israelske bosettere.

– Vi har alltid klart oss på egen hånd, understreker landsbyens leder, Abdul 'Odi.

Nå er han imidlertid usikker på hvordan de vil klare seg. Med en arbeidsledighet på 90 prosent, lever de rundt hundre beboerne, originalt beduiner, allerede under harde økonomiske kår.

– Vi jobbet alle sammen som konstruksjonsarbeidere i Israel, men ikke nå lenger. Vi kan ikke dra til Israel, ikke til Qalqiliya, ikke noen steder, forteller 'Odi.

Wadi Rashes beboere er avhengige av å krysse gjerdet for å komme til de palestinske sentrene. De er ikke tilknyttet noe vann- og strømnettverk, men samler regnvann og kjøper vann innimellom. Vann er

dyrt. Generatoren på 10 kilowatt er i sviktende form. De holder dyr og supplerer husholdet med grønnsaker fra hagen og olje fra trær.

Økonomien er imidlertid avhengig av tilgang til markedene i Habla og Qalqiliya. Da FN hadde møte med den israelske hæren i februar i år ble det definert tre typer portsystemer: passasje for gående, passasje for biler og passasje for 'back-to-back' transport av landbruksvarer. De tre definisjonene ligner mye på de allerede eksisterende veisperringene på Vestbredden i dag.

– **Fra ille til verre.** Politisk seniorrådgiver ved det norske representasjonskontoret til Vestbredden og Gaza, Jonas Jølle, sier manglende tilgjengelighet til markeder har vært et problem lenge. Introduksjonen av muren, legger han til, vil imidlertid bringe situasjonen fra ille til verre.

En ustabil sikkerhetstilstand vil erfaringsmessig bety at tilgangen til og fra Wadi Rasha i lengre perioder blir umulig. Begrenset tilgang vil også kunne ramme bistanden.

– Spørsmålet er hvordan vi best kan gripe inn med bistand til disse områdene uten at vi risikerer å legitimere Israels politikk, sier Jonas Jølle.

Hardt mot hardt. Mens de israelske bosetterne har fri adgang inn og ut av området lever al-Mawasis palestinere med særdeles store bevegelsesrestriksjoner.

Ingen menn under 40 eller kvinner under 35 får lov til å krysse inn og ut av sonen. De ekstreme restriksjonene resulterte i en nedgang på 60 prosent i al-Mawasis totalekспорт av frukt og grønnsaker ved utgangen av 2002. Det tidligere jordbruksparadisene er nå avhengig av bistand for å kunne fungere. Samtidig har donorene og organisasjoner til stadighet opplevd å bli nektet adgang til området. Norsk Folkehjelp er en av disse.

Ingen kjøretøyer får passere Tof-

fah-veisperringen. Kun «back-to-back» levering etter omfattende sikkerhetskontroller kan finne sted. FN har i denne situasjonen satt hardt mot hardt og bestemt at organisasjonen ikke skal gjøre noe i al-Mawasi før hæren tillater organisasjonens kjøretøyer å passere. Ikke minst i forhold til hjelpearbeideres sikkerhet er det viktig å få beholde kjøretøyer på Vestbredden.

Mikrotilnærming. – Min kone skal føde når som helst, sier en av Wadi Rashes menn.

Hans meget unge kone, Nahala, ligger og hviler i sitt hjem. Dagen før forsøkte hun å komme seg til sykehuset, men den kjørbare port 109 inn til Qalqiliya var stengt. Det samme var Ras Tira-porten to kilometer fra Wadi Rasha. Røde Halvmåne kommer aldri hit, og en ambulanse fra Qalqiliya sykehus koster 150 shekel, forteller mannen.

Klarer han å samle sammen penger til en ambulanse, må han likevel trolig kjøre Nahala til 109-porten og få henne over i en ventende ambulanse der. Krisekoordinator for Palestinske Røde Halvmåne, Hassan Beshara, sier organisasjonen sliter med å nå ut til alle som trenger hjelp.

Som en lokal organisasjon har Røde Halvmåne nærmest blitt totalt avhengig av Det internasjonale Røde Kors for i det hele tatt å kunne bevege seg i de palestinske områdene.

– Selv om organisasjonen allerede har utviklet en høyt pragmatisk tilnærming til sitt arbeid, vil muren få alvorlige konsekvenser for Røde Halvmåne, sier Beshara.

Organisasjonen ser for seg å måtte lage nye strategier for å lette sitt arbeid. Rekruttering av flere jordmødre i periferien og kursing av kvalifiserte mennesker i lokalsamfunnene til å utføre grunnleggende helsearbeid er to eksempler på dette. Beshara regner med at PRC vil måtte utvide samarbeidet med andre NGOer for i det hele tatt å få utført sitt arbeid.

Stengt skolevei. Klokken er halv to og solen steker fortsatt høyt over Wadi Rasha. En haug med skrålende unger på vei hjem fra skolen venter på hærens patrulje som skal åpne

Wadi Rasha porten.

– Vi må være ved porten klokka kvart over syv, sier 11 år gamle Amni.

Da kommer vanligvis en jeep med israelske soldater for å lukke opp for elevene. Ayman (8) forteller at porten er oppe i et kvarter og at de ikke kan være sene, for da drar soldatene og kommer ikke tilbake før de skal hjem igjen. Ungene i Wadi Rasha går på skole i nabobyen Habla.

Det hender at soldatene ikke kommer når de skal, forteller Amnis far. Dersom den er stengt må de hive ungene inn i bilen og kjøre to kilometer til RasTira-porten for å se om den er oppe. Er den ikke det kan de bare glemme skolen den dagen.

Fortsatt midlertidig. Sytten år gamle Maysoun fra landsbyen al-Khas setter problemstillingen i ytterligere perspektiv. I al-Khas venter befolkningen fortsatt på gjerdet som kommer til å skille landsbyen fra sitt økonomi-, kultur- og utdannings-senter: Betlehem. Maysoun vil følge i sin søsters fotspor og ta en universitetsutdannelse.

Det er en tøff avgjørelse for en jente som kommer fra et samfunn uten tradisjon for utdanning utover tolv års skolegang. Gjerdet vil ytterligere komplisere hennes mulighet for utdannelse. Maysoun sier hun vil gjøre alt for å gjennomføre utdannelsen. Det eneste som kan stoppe henne er om hun må flytte inn til Betlehem for å gjennomføre studiene. Dette er ikke sosialt akseptert i al-Khas.

I al-Mawasi har mangel på skole og kvalifiserte lærere vært et overhengende problem. Røde Kors supplerte skolen med teltilbygg for å kunne romme flere elever. Slik har organisasjonen klart å takle legitimeringsproblematikken. Men den «midlertidige sikkerhetssituasjonen» i al-Mawasi har pågått i over to år. Prislappen på Vestbreddengjerdet har også fått flere analytikere til å stille spørsmål om gjerdet midlertidighet. På sikt vil også donorene måtte stille seg følgende spørsmål: Når slutter en situasjon å være midlertidig?

Gunhild Forselv er norsk frilansjournalist bosatt på Vestbredden.

Åtte meter høy, 175 km lang

«Gjerdet» som går under betegnelsene: sikkerhetsgjerdet, separasjonsgjerdet, muren, barrieren og kombinasjoner av dette, ble påbegynt sommeren 2002.

– Gjerdet har ett eneste mål, å forsvare israelske borgere liv, uttalte tidligere forsvarsminister Benjamin Ben Eliezer i 2002.

Med en prislapp på rundt 16 millioner kroner per kilometer kom vedtaket om å bygge gjerdet i en relativt kritisk økonomisk fase for Israel. I dag strekker den åtte meter høye konstruksjonen seg 175 kilometer fra Jenin i nord langs distriktene Tulkarem og Qalqiliya. Biter av gjerdet er også å se rundt distriktene Atarot og Abu Dis i Jerusalem og i Betlehem.

Den israelske regjeringen har ikke gitt ut noe endelig kart over

Spørsmålet er hvordan vi best kan gripe inn med bistand til disse områdene uten at vi risikerer å legitimere Israels politikk.

Jonas Jølle, rådgiver ved det norske representasjonskontoret i Øst-Jerusalem.

En rapport fra Verdensbanken anslår at rundt 95.000 palestinere vil havne i sømmens ingenmannsland når barrieren står ferdig.

Kritiserer «svekket FN-støtte»

– Norge gir mer støtte til USA-ledete operasjoner, mindre til FN-styrker

Etter 11. september 2001 har det skjedd en gradvis omlegging av viktige sider ved norsk utenrikspolitikk – bort fra FN-sporet og over til USA-ledete operasjoner. Det mener Flyktningerådets generalsekretær Raymond Johansen. Han er kritisk til hvordan norske soldater brukes i internasjonale operasjoner og synes det er et misforhold mellom utgifter til militær innsats og humanitær støtte.

• GUNNAR ZACHRISEN

NORGE OG FN Den tidligere Ap-statssekretæren – som nå leder en av Norges største humanitære hjelpeorganisasjoner – viser til ulike eksempler på «kursdreiningen» han hevder å ha sett, og som han tidfester til tida etter terroraksjonene 11. september 2001. Stikkord er Irak, Afghanistan, Kosovo og et nedprioritert Afrika.

– Det er trist å se at samtidig som Norge sendte soldater til Irak, avsto regjeringen å sende soldater til FN-styrken i DR Kongo, sier han.

Flyktningerådets leder viser til at minst tre millioner mennesker antas å være drept under krigen i DR Kongo de siste fire årene og like mange er internt fordrevet. Mens det altså i DR Kongo er snakk om en åpenbar humanitær katastrofe, er de humanitære behovene i Irak langt mindre presserende, ifølge Johansen.

– I Irak er det ingen sultkatastrofe, store flyktningsstrømmer eller akutt nød. Først og fremst er det snakk om store sikkerhetsproblemer, sier han.

Ville styrke FN. – I oppkjøringen til Norges deltakelse i Sikkerhetsrådet var Norge hele tida tydelige på at et styrket FN skulle ta seg av fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner. Vi ga derfor varm støtte til konklusjonene i den såkalte Brahimi-rapporten som tok for seg disse spørsmålene. Tilsvarende var vi også tydelige i vårt ønske om å styrke FN for å ha bedre redskaper for å bekjempe de underliggende årsakene til underutvikling i verden – og særlig i forhold til Afrika. Og vi snakket om reformer av FN, blant annet med sikte på en bedre representasjon fra utviklingsland, sier Johansen.

Han viser til at Norge for ti år siden hadde omlag 2000 soldater og

Flyktningerådets generalsekretær **Raymond Johansen** ønsker seg flere norske soldater med blå lue i Afrika.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

personell i FN-ledete operasjoner.

– I dag har vi under 50 personer i tilsvarende operasjoner. Vi har trukket oss fra FN-styrken i Libanon og vi sender ingen soldater til afrikanske konflikter. Dette skjer samtidig som FN har store problemer med å finansiere og få aksept for slike operasjoner, sier Johansen.

Misforhold. Han kritiserer også det han oppfatter som et misforhold mellom norske utgifter til militære og humanitære formål i flere sentrale konfliktområder.

– Norges utgifter til humanitære formål i Kosovo i fjor var på omlag 100 millioner kroner. Utgiftene til militære formål i Kosovo det samme året var 650 millioner kroner. Tallene for Norges utgifter i Afghanistan samme år var henholdsvis 350 millioner og 900 millioner kroner.

”

Det er trist å se at samtidig som Norge sendte soldater til Irak, avsto regjeringen å sende soldater til FN-styrken i DR Kongo.

Raymond Johansen, generalsekretær i Flyktningerådet.

Hadde vi i stedet gitt alle disse midlene humanitært, ville vi vært den største bistandsgiver til landet. Jeg er ikke i tvil om hvor vi ville fått mest ut av pengene våre og hvor Norge har mest kompetanse, sier Johansen.

Generalsekretæren tolker «den nye satsingen i norsk utenrikspolitikk» som et uttrykk for at man nå tydelig prioriterer å støtte norske interesser overfor USA snarere enn FN.

– Jeg mener at det går an å argumentere for at det er riktig å støtte

amerikanerne, men da må også si det – at man ønsker å støtte en god alliert som kan komme oss til unnsetning i en krisesituasjon – snarere enn å dekke seg bak argumenter om humanitære behov i de aktuelle konfliktlandene, sier han.

– Det du sier om mindre vekt på FN står i motstrid til det faktum at Norge bevilger stadig mer bistandspenger til FNs ulike organisasjoner?

– Det er bra at Norge bevilger mye penger til FN, og Irak-konflikten beviser at internasjonale konflikter i dag håndteres best med et sterkt multilateralt stedsengasjement gjennom FN. Men problemet er at det ikke har skjedd i Irak.

Ingen munnkurv. – Føles det ikke litt spesielt å kritisere norsk utenrikspolitikk samtidig som du representerer en organisasjon som i fjor mottok over 80 prosent av sine midler fra UD og NORAD?

– Bindingene knyttet til bevilgninger ligger i at vi må bevise overfor Stortinget og UD at det er effektivt bistand å kanalisere midler gjennom vår organisasjon. Det ligger ingen bindinger i forhold til hva vi kan uttale oss om i de pengene vi får. Samtidig er vi også nøye med å berømme norsk utenrikspolitisk ledelse når det er grunn til det. Arbeidet i Sudan-konflikten er et eksempel på at den sittende regjeringen – med utviklingsministeren i spissen – har gjort et svært godt arbeid.

– Men det er en ganske sterk kritikk du her fremmer av viktige sider ved norsk utenrikspolitikk. Kan ikke dette tolkes som om du overskrider ditt mandat som leder av en humanitær organisasjon?

– Vårt mandat for Flyktningerådet knytter seg til det å gjøre en jobb og å være talspersoner for flyktinger, internt fordrevne og tidligere flyktinger som vender hjem. Det er her vår lojalitet ligger, og det er også derfor vi så sterkt understreker viktigheten av å bygge opp under FN og multilaterale løsninger – og advarer mot de som forsøker å tone ned FNs rolle som internasjonal fredsbygger og humanitær aktør. En sterk internasjonal oppbakking av FNs konvensjoner og et velfungerende FN, ikke minst FNs høykommissær for flyktinger (UNHCR), er den beste garantien verdens flyktinger kan få for egen trygghet og deres håp om en bedre framtid.

NORSKE MILITÆRE ENGASJEMENTER

– per 7. november 2003 (tall angir antall soldater):

■ NATO-ledete operasjoner (850):

- Middelhavet (Active Endeavour) – marinestyrke mot terror: 23
- Nord-Atlanteren – tradisjonelle marineoppgaver: 36
- Kosovo (KFOR og SFOR): 517
- Afghanistan: ISAF: 97

■ Internasjonale koalisjoner (165):

- Sinai (multinasjonal styrke): 3
- Sør-Irak: Ingeniørkompani (under britisk kommando) + 5 stabsoffiser (polsk kontingent): 162

■ Operasjoner ledet av FN (20):

- Kosovo: UNMIK 2
- Midtøsten: UNTSO 11
- Etiopia/Eritrea: UNMEE 5
- Liberia: UNMIL 1

■ Andre operasjoner (9):

- Sudan: JMC 3
- Makedonia: EU-styrke 5

(Kilde: Utenriksdepartementet)

STATEMENTS
en positiv aids-hverdag

Utstilling i Sarahs telt, Oslo 1. - 30. desember
Apningskonsert 1. desember foran Stortinget

I skyggen av geværene

Det urolige Afghanistan tar nye skritt på veien mot valg

Mens uroligheter, kriminalitet og vold fortsetter å prege store deler av Afghanistan, planlegger myndighetene og FN avholdelsen av et nytt nasjonalt storråd. Rådet, også kalt Loya Jirga, skal legge grunnlaget for en ny grunnlov i landet – og stake ut kursen for nasjonale valg i juni.

• GUNNAR ZACHRISEN

AFGHANISTAN

10. desember skal om lag 500 kloke og innflytelsesrike menn – og noen få kloke og ikke fullt så innflytelsesrike kvinner – samles til storrådets møte. Møtet vil markere det andre Loya Jirga siden det fundamentalistiske taliban-regimet ble fjernet fra makten for to år siden. I løpet av 14 dager skal Afghanistan ha fått en ny forfatning, som vil erstatte den gamle fra 1964.

De fleste delegatene vil bli valgt på basis av lokale folkemøter, med innflytelse blant annet fra lokale guvernører, elderråd og mullaher. President Hamid Karzai vil selv ha rett til å plukke ut 50 delegater, hvorav 25 kvinner.

– Loya Jirgaen vil stå overfor betydelige utfordringer. Et av de vanskeligste spørsmålene blir å avklare og regulere maktforholdet mellom sentralmakten og provinsmyndighetene, sier Norges charge d'affaires i Kabul, Bjørn Johannessen.

Ingen statsministere. Det endelige utkastet til ny grunnlov ble formelt fremlagt i begynnelsen av november, etter flere utsettelser som følge av strid om sentrale spørsmål. Ifølge utkastet gis presidenten betydelig makt, samtidig som det ikke er funnet plass til en statsministerstilling. Sentrale politikere innen den tidligere Nordalliansen – i hovedsak tadsjiker – vil høyst sannsynlig være kritiske til dette, i det minste så lenge presidenten er pashtuner, slik som i dag.

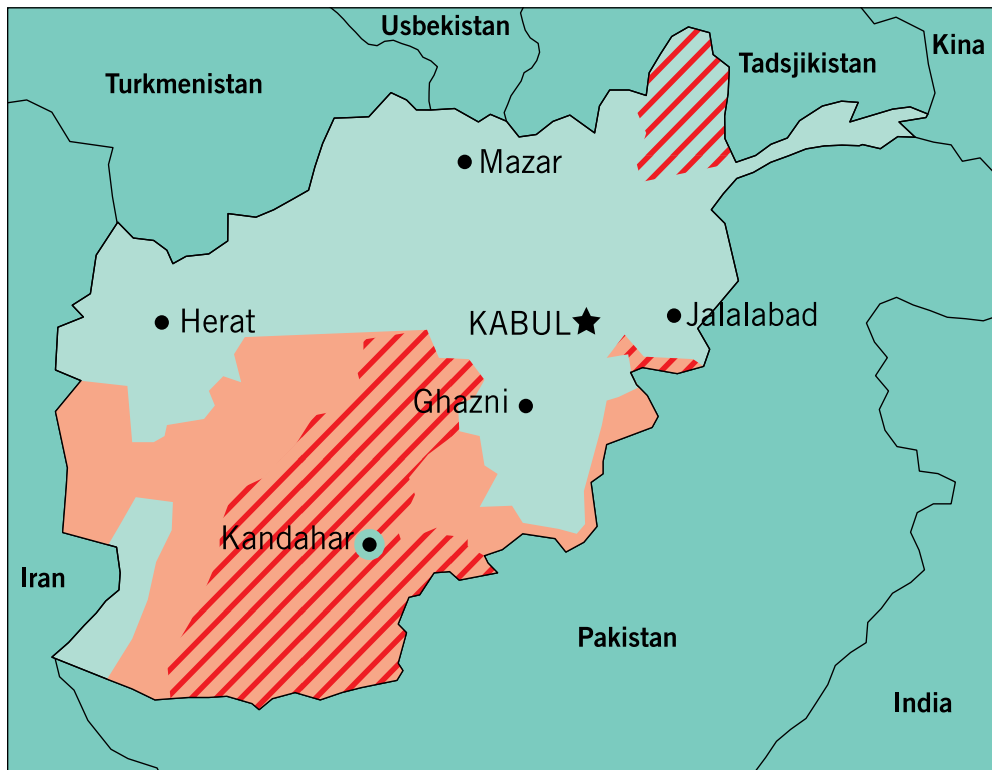
Afghanistan har i dag en rekke lokale provinsguvernører – mange av dem tidligere krigsherrer – med betydelig økonomisk, politisk og militær makt. Guvernørenes makt er i all hovedsak basert på deres kontroll over lokale væpnede militærgrupper. Disse fungerer ofte på en og samme tid både som livgarde, politi og skatteinnkrevere.

Omtaler ikke sharia. Gjennom utkastet til ny grunnlov synes det avklart at Afghanistan vil forbli en republikk. Det er også avklart at landet vil bli omtalt som «islamsk republikk», men foreløpig er det høyst uklart på hvilken måte islam vil påvirke lovgivning og styresett.

– Det er ingen hemmelighet at sharia-varianten av islamsk lov har mange tilhengere blant dem som har arbeidet med utkastet og blant dem som møter på Loya Jirga. På denne bakgrunn er det interessant og viktig at grunnlovsutkastet ikke omtaler sharia, sier Norges charge d'affaires Bjørn Johannessen.

Han mener at rettighetsspørsmål er tillagt betydelig vekt i utkastet, til fordel for minoriteter, kvinner, politiske partier og medier.

Et eller flere valg i juni? Samtidig som det nye Loya Jirga skal foreta

■ Svært ustabile områder.
■ Områder med betydelig narkotikaproduksjon.

(Kilde: The Economist)

historiske vedtak om en ny grunnlov for landet, vil møtet også kunne gi viktige signaler om hvilken politisk kurs landet vil ta i tida framover. Slik utkastet til forfatning er formulert kan det gå i retning av presidentvalg neste vår, og så parlamentsvalg noe senere, mener Johannessen.

Tidligere har myndighetene snakket om at nasjonale valg er planlagt for juni neste år, men blant internasjonale observatører er det betydelig skepsis til om dette er mulig å gjøre så lenge sikkerhetssituasjonen fortsatt er så dårlig som den er for både politiske ledere og lokalbefolkning.

Landets president Hamid Karzai, som har bestemt seg for å stille til gjenvalg, har i praksis bare militær og politisk kontroll over hovedstaden og de nære områder. I tillegg kommer den støtten han kan regne med fra amerikanske soldater i egen livgarde og de øvrige 12.000 amerikanske soldatene i landet.

Med en gradvis oppbygging av en nasjonal hær og vedtaket om å utvide den internasjonale sikkerhetsstyrken ISAFs mandat til å omfatte større deler av landet, er det imidlertid håp om at Karzai i større grad kan få en nasjonal kontroll. Men fortsatt er det et spørsmål om det er president Karzai eller hans opposent forsvarsminister Fahim som kan glede seg mest over oppbyggingen av en nasjonal hær.

Styrket ISAF. Den NATO-ledete sikkerhetsstyrken ISAF, på omlag 5000 mann, utgjøres i dag av bl.a. briter, tyrkere, nederlendere, tyskere, nordmenn – i alt er 31 nasjoner representert. Regjeringen har for øvrig nylig orientert Stortinget om at den norske styrken skal suppleres med om lag 200 norske soldater.

Parallelt med styrkingen av ISAF har Afghanistans myndigheter også begynt det vanskelige arbeidet med å avvæpne og demobilisere lokale militærgrupper, noe som ventelig vil bli møtt med motstand og skepsis blant lokale krigsherrer. I dag antar man at 400.000 afghanere er knyttet til væpnede lokale militærgrupper. I første omgang er det snakk om å av-

væpne 100.000 av disse innen to år.

Taliban-støtte. Nyhetsmeldinger fra de siste månedene tyder samtidig på at sikkerhetssituasjonen er høyst ustabil i deler av landet. Lokale krigsherrer kjemper stadig innbyrdes om makt og rikdom, og i pakistanske grensebyer deler talibanvennlige islamistiske grupper ut både våpen og propaganda. Våpne finner veien inn i Afghanistan der de brukes i ulike terror- og voldaksjoner. Særlig urolig er det i de sørlige og sørøstlige delene av landet – områder der talibanbevegelsen sto sterkt i flere år. Deler av områdene har også tradisjoner for svært lovløse tilstander med stor opiumsproduksjon og betydelig smuglervirksomhet.

Den svake sikkerheten innebærer også at internasjonale og lokale hjelpeorganisasjoner ikke tar risikoen ved å tilby sine tjenester overfor lokalbefolkningen i store deler av landet. Men i dette voldsherjede landet er ingenting så galt at det ikke kan ha vært verre før. En rapport på basis av intervjuer med lokalbefolkning en rekke steder, ført i pennen av en rekke hjelpeorganisasjoner, konkluderer med at sikkerhetssituasjonen for befolkningen som helhet tross alt er bedre nå enn den har vært på svært mange år.

NORSK BISTAND TIL AFGHANISTAN

■ I 2002 bidro Norge med bistand til Afghanistan til en verdi av 486 millioner kroner (hvorav 71 millioner til bosetting av afghanske flyktninger i Norge). Bistandsrammen for 2003 er på 375 mill.kr., og Afghanistan er for annet år på rad den største enkeltmottaker av norsk bistand.

■ Bistanden går blant annet til sosial og økonomisk utvikling, landsbygduitvikling og utdanning.

■ I sitt forslag til statsbudsjett for neste år har regjeringen foreslått å gi Afghanistan status som norsk samarbeidsland.

notiser

Nytt studium i Hedmark

Høgskolen i Hedmark starter opp et nytt bachelorstudium i internasjonale og globale spørsmål med særlig vekt på nord-sørproblematikk. Studiet vil fokusere på utvalgte land og regioner i Afrika, Asia og Europa. Ett semester i den treårige utdanningen gir mulighet for praksisopphold i utlandet. Høgskolen samarbeider med institusjoner i Namibia, Malawi og Laos, men andre land og prosjekter kan også være aktuelle. Studiet vil gi god bakgrunn for arbeid i utviklingsprosjekter og bistandsorganisasjoner, internasjonalt samarbeid, undervisning og journalistikk, opplyser Høgskolen. Fullført studium gir bachelorgrad som kan bygges ut til en Master i utviklingsstudier.

Rettferdig fly-kaffe

Fra 26. oktober selger Widerøe Max Havelaar-merket kaffe på sine flygninger. Kaffen koster 10 kroner pr kopp. Widerøe gir en krone per solgte kopp til Max Havelaar, og pengene skal blant annet gå til et støtteprosjekt for kaffebønder.

– Den nye kaffen er spesiallaget for Widerøe. Smaksløkene våre oppfører seg annerledes i den tørre lufta ombord i et fly enn på landjorda, og dette er det tatt særlig hensyn til under testingen, forteller markedssjef Trude Erlandsen.

Hun håper at passasjerene både vil sette pris på en ny og bedre kaffe og sette pris på selskapets engasjement til fordel for fattige i den 3. verden.

Sponsoravtale verdt flere millioner

DnB og Plan Norge underskrev i dag en ny sponsoravtale for de neste tre årene. Avtalen sparer Plan Norge for banktjenester verdt flere millioner kroner.

Generalsekretær Sandro Parmeggiani i Plan Norge er strålende fornøyd med den nye avtalen:

– Dette samarbeidet er svært viktig for oss. Vi jobber hele tiden for å redusere bruken av penger i Norge – vi ønsker selvsagt heller at alle våre inntekter skal brukes til å sikre barns grunnleggende rettigheter i fattige land, sier Parmeggiani.

Et beløp tilsvarende kostnadsreduksjonen for Plan, vil bli satt av til et eget malaria-prosjekt i Vest-Afrika, og DnB vil bli holdt løpende orientert om utviklingen av prosjektet. «Kostnadsreduksjon-tanken» ligger til grunn for alle våre samarbeidsavtaler med næringslivet, og gjør at vi kan holde et svært lavt kostnadsnivå, sier en fornøyd Parmeggiani.

”

Et av de vanskeligste spørsmålene blir å avklare og regulere maktforholdet mellom sentralmakten og provinsmyndighetene.

Bjørn Johannessen, Norges charge d'affaires i Kabul.

Kongen tviholder på makten

– På tide med reelt demokrati, sier opposisjonen i Swaziland

MBABANE (b-a): I Swaziland møter gamle kulturer moderne ideer. Kongen har absolutt makt – men fagforeningen og forbudte partier kjemper for en forandring.

• I SWAZILAND:
GÖRREL ESPELUND

De unge kvinnene som samles ved den kongelige residensen Mbangwani, en drøy times kjøring sør for hovedstaden Mbabane, bærer lange vannrør i hendene. De er kledd i korte kjoler og mange lag med smykker eller flettete garn rundt halsen. Overkroppene er bare, og dansen deres er taktfast. De er kommet til årets Reed Dance – en gammel tradisjon fra den gang landets jomfruer danset for kongen.

– Dersom en ung kvinne ikke har opptrådt i dansen er hun ingen fullverdig kvinne. Reed Dance tilhører kulturen vår og kommer alltid til å finnes, akkurat som maisen vi dyrker på jordene, sier en eldre kvinne på plassen.

– Vi kommer hit for å vise takknemlighet. Vi er en fri nasjon uten krig bare fordi vi har en konge, sier Nelisiwe, som deltar i dansen.

– **Politisk deorientert.** Tradisjoner og kultur – to ofte misbrukte ord i Afrika – gjør at kongen fortsatt er den absolutte monark. Kong Mswati III står over loven, og er herre over landets armé, politi og regjering. Men det lille kongedøme har store problemer, og ifølge Musa Hlophpe, en frittstående konsulent, er det ikke spørsmål om politiske forandringer kommer til å skje, men *når*.

SWAZILAND

■ Areal:
17 363 km².
(litt større en
Telemark fylke)

■ Hovedstad: Mbabane.

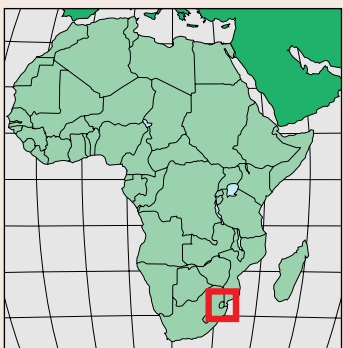
■ Styreform: Monarki.

■ Statsoverhode: Kong Mswati III.

■ Befolkning: ca. 1 million.

■ Språk: Siswati og engelsk er det offisielle språket.

■ Naturressurser: Kull, diamanter og gull.

Tusenvis av unge jenter danset nylig foran Mbangwani-residensen. Den tradisjonelle seremonien ses på som en audition for å bli en av kongens nye koner.

ALLE FOTO: ERIC MILLER

– Men Swaziland mangler all strategisk betydning, og lykkes derfor ikke med å få verdens oppmerksomhet. Få personer blir stilt for retten på grunn av sine politiske meninger, men ingen politiske partier er tillatt. Swaziland har vært politisk desorientert siden den gamle kongen avskaffet konstitusjonen i 1973. Samtidig må forandringen begynne med krav fra Swazilands innbyggere. Men folket krever ikke tilstrekkelig mye, eller tilstrekkelig høyt. I stedet for å lære av Sør-Afrika har vi valgt en selvdestruktiv retning, sier Hlophpe.

Grunnlovsforslag foreligger. Kong Mswati III har blitt tvunget til å bøye seg for reformkravene som stilles blant annet av menneskerettighetsorganisasjoner og fagforbundet. I syv år har det pågått arbeid med å få en grunnlov i landet. Forslaget ble presentert i år, men kritikerne påpeker at folket ikke blir hørt, og i bunn og grunn forandrer ikke forslaget landets mangel på demokrati. Reformforkjemperne er av delte oppfatninger. Noen boikottet både valget til parlamentet i oktober og konstitusjonsforslaget.

De 55 nyvalgte parlamentsmedlemmene – og de ti som velges direkte av kongen – avla noen uker senere en ed der de sverget troskap til Mswati III, og ikke til folket i Swaziland. Andre mener at den beste måten å påvirke systemet på er å jobbe fra innsiden. Når og hvordan konstitusjonen, som skrives av kongens bror, skal mottas, er uklart selv om kongen tidligere påpekte at det skulle skje i oktober.

Parallelt med diskusjonene om konstitusjonen fortsetter store deler av befolkningen å kjempe for å overleve.

Bruker bibelen. Swaziland ble i fjor klassifisert som det land i verden med høyest prosentandel hiv-positive. Av landets ca. 1 million innbyggere, regnes det med at 38,6 prosent av den voksne befolkningen er bærere av viruset. I tillegg sliter landet med en arbeidsløshet på rundt 40 prosent og en utilstrekkelig matproduksjon, som gjør at hver fjerde innbygger er avhengig av internasjonal

hjelp, ifølge Swazilands fagforening SFTU.

Landets rikdommer er stort sett konsentrert omkring kongehuset, og landet har en av de største inntektsforskjellene i verden.

Etter et møte med Johannes Zwane, predikant i landets største by Manzini, er det lett å forstå hvordan folket kan holdes nede med undertrykkelse og sterke bibelord. Johannes Zwane snakker om at de opposisjonelle talsmennene «tvinger forandring på folk uten noen forklaring». Og kongen, som han forsvarer, står for enighet – hva han gjør med folkets skattepenger er opp til han.

Lever undertrykt. – Bibelen sier at hver leder er så vis som hans rådgivere er. Men det er ikke kongens feil om rådgiverne feiler, det er folkets. Vi må be for våre ledere slik at de leder oss rett. Dersom vi har dårlige ledere har folket forsaket sine bønner, sier predikant Zwane.

Fagforbundet er i dag i prinsippet den eneste tillatte opposisjonsrøsten, og de har tatt på seg rollen som forsvarere av allmenne menneskerettigheter.

– Vi vil ha sosiale, så vel som demokratiske reformer. Vi sier at kongen er et symbol, men han skal ikke agere som absolutt monark, sier Jan Sithole, ordstyrer for SFTU.

Hans ord gir gjenklang hos det forbudte politiske partiet Pudemo.

– Vi kan ikke bare kvitte oss med monarkiet, men kongehuset må rette seg etter loven og underlegge seg et flerpartisystem. Swaziland kan ikke i lengden overleve med undertrykkelse i et hav av demokratier, sier Mario Masuku, leder for Pudemo.

Trakasseres. Masuku regner med at partiet har omkring 10.000 medlemmer, men møtene blir ofte avbrutt av politiet. Medlemmene trakasseres, og Mario Masuku sier at han ofte er forfulgt av sikkerhetspolitiet, som også avlytter telefonen hans.

– Vi vil ha en dialog om utformingen av en ny konstitusjon. En dialog som innbefatter kongen, interesseorganisasjoner og politiske partier. Grunnlovsforslaget som er

fremlagt er uakseptabelt. Det går ikke an å produsere et demokratisk dokument gjennom en ikke-demokratisk prosess. Swaziland er et tilbakesatt land fordi det passer monarkiet. Et problem er at majoriteten av befolkningen ble født etter 1973, og vet ikke hva et demokrati er. Et annet problem er at store deler av folket er analfabeter, og det finnes ikke fri presse, sier Masuku.

Drept i sammenstøt. Det siste året har sammenstøtene mellom politi og opposisjonsbevegelsen blitt mye tøffere. Demonstranter har blitt mishandlet, og i august døde en person i et opprør.

– Jeg ser starten på unødige vold og konfrontasjoner med politiet. Vi kunne ha løst dette på fredelig måte gjennom en dialog. Vår revolusjon har som mål å bygge opp en nasjon der alle kan ha sine egne meninger. Men som alle revolusjoner kan det komme til å koste menneskeliv, sier Masuku.

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist med base i Sør-Afrika.

KORT HISTORIKK:

■ På begynnelsen av 1900-tallet ble Swaziland styrt av britene. Kong Sobhuza II ble innsatt som konge i 1921, men ble ikke anerkjent som regent av britene før i 1967. Året etter ble Swaziland selvstendig.

■ I 1973 ble alle politiske partier forbudt, og kongen annullerte forfatningen.

■ Etter kongens død i 1982 oppsto en maktkamp mellom de flere hundre sønnene.

■ I 1986 ble Mswati III kronet til konge. Det ble stilt krav om å gå tilbake til flerpartisystem og politiske reformer.

■ Etter syv års arbeid ble det den 31. mai i år presentert et forslag til ny konstitusjon. Ifølge dokumentet beholder kongen i praksis sin egenrådige makt, og politiske partier blir ikke tillatt. Når den nye konstitusjonen skal vedtas er uklart.

”
Swaziland kan ikke i lengden overleve med undertrykkelse i et hav av demokratier.

Mario Masuku, leder av det illegale partiet Pudemo.

Ny åpenhet i Uganda

Museveni og hans statsråder offentliggjør inntekt og formue

KAMPALA (b-a): Som et ledd i den ugandiske regjeringens løfter om økt åpenhet og kamp mot korrupsjon, har president Yoweri Museveni og 23 av hans statsråder offentliggjort hva de tjener og har i formue. Men man skal vokte seg for å kritisere tallene.

• I UGANDA:
SYLVIA JUUKO

Oversikten er offentliggjort hos The Inspectorate of Government. Ifølge oversikten er presidentens dyreste eiendel hans landeiendom i Rwakitura, verdsatt til 600 millioner ugandiske shilling (USH), eller om lag 2 millioner kroner. Det går også fram at han kjøpte eiendommen for 400 USH i 1967.

Presidenten har oppgitt å ha 5 millioner USH (ca. 18.000 kroner) i banken, og han eier ingen bil privat. Hans årlige inntekt er 48 millioner USH (176.000 kroner), og han har ingen utenlandsk bankkonto eller noen eiendom i utlandet. I tillegg til inntekten, kommer goder presidenten får gjennom sitt embete; inkludert hus, transport, utdanning for barna og klær. Pengeverdien av dette er ikke oppgitt. Presidentens andre inntektskilder er landbruk, men hva han tjener på dette er heller ikke beregnet.

Skeptisk opposisjon. Det har aldri skjedd at presidenten og hans statsråder oppgir inntekter og formue, og tiltaket har gitt presidenten økt troverdighet i kampen mot korrupsjon. Korrupsjonsnivået og manglende ansvarlighet i ulike offentlige etater har skapt økende bekymring blant Ugandas bistandsgivere. Flere politiske analytikere har likevel reserveringer når det gjelder de offentliggjorte tallene. De fleste nekter å bli sitert av frykt for å bli arrestert.

- Dette er et positivt signal fra politikerne, men jeg har en følelse av at enkelte av statsrådene ikke har oppgitt hele sin formue, uttaler en

Ugandas president **Yoweri Museveni**, her sammen med sin kone Janet, sier han har 18.000 kroner i banken.

FOTO: SCANPIX

Det er vedtatt en streng lov som kan brukes mot dem som stiller spørsmål ved de oppgitte summene.

opposisjonspolitiker.

Han ber om å få være anonym av frykt for represalier.

Lov hindrer kritikk. Det er vedtatt en streng lov som kan brukes mot dem som stiller spørsmål ved de oppgitte summene. Loven tillater enhver å levere inn klager til The Inspectorate of Government på de oppgitte erklæringene eller andre forhold knyttet til lederne. Men dersom det oppdages at innsigelsene er innlevert mot bedre vitende, kan den som har klaget bli dømt til fengsel i inntil 2 år. Kritikerne mener dette vil hindre at det stilles spørsmål ved statsrådenes egen-erklæringer, slik at offentligheten tvinges til å holde sine innsigelser for seg selv.

- **Posisjon gir penger.** Et parlamentsmedlem fra opposisjonspartiet Democratic Party påpeker at mens det meste av rikdommen er ervervet i den tiden ministerne har sittet ved makten, så oppgir de at utbetalingene stammer fra private investeringer.

- Det er allment kjent at enkelte

av disse politikerne har brukt sine posisjoner til å legge seg opp formue, men de påstår at de har skaffet seg verdiene på annen måte, sier han.

Flere av presidentens rådgivere har også oppgitt sine inntekter og formue, likeledes de fleste medlemmene av parlamentet. Grunnen til at det ikke har vært vanlig å offentliggjøre denne typen informasjon i Uganda, er risikoen dersom informasjonen faller i gale hender. Man frykter at informasjon om formue kan trekke til seg ranere. Og i et samfunn der gapet mellom fattige og rike er så stort, kan offentliggjøring av politikernes formuer også bli en kilde til misnøye blant fattige lag av befolkningen.

Sylvia Juuko er journalist fra Uganda. Hun har nylig tilbrakt flere måneder i Norge som ledd i Fredskorpsets utvekslingsordning mellom bedrifter og organisasjoner i nord og sør.

Stortinget mer aktivt inn i bistandsarbeidet

Folkevalgte og administrativt ansatte på Stortinget var nylig i Malawi for å gi gode råd om hvordan landet kan bygge opp kontrollfunksjoner. Deltakerne åpner for flere slike reiser i fremtiden.

• ERIK LANDET

- Vi har tidligere vært på reiser i Bangladesh og Nicaragua, men det er første gang Stortingets administrasjon går så konkret inn i et faglig opplegg i et utviklingsland. Norge er jo aktivt inne i demokratibyggning i flere land, og da er det viktig at vi samtidig er med på å bygge kontrollfunksjoner. Jeg vil tro at Stortinget kommer til å delta enda mer i slike sammenhenger i fremtiden, sier sekretær i kontroll- og konstitusjonskomiteen, Berit Skovly.

Bred deltakelse. Seminaret i hoved-

”

Den største svakheten er at de folkevalgte har liten mulighet til å gjøre jobben sin.

Kjell Engebretsen, Ap.

samarbeidslandet Malawi ble finansiert av NORAD og Sida gjennom prosjektet *Prevention of Corruption in Malawi*. Deltakerne kom fra Malawis parlament, finansdepartement, utdanningsdepartement, antikorrupsjonsbyrå og politiet. Hovedmålet med seminaret var å sette fokus på offentlige institusjoners rolle i å fremme åpenhet rundt offentlige midler og bidra i kampen mot korrupsjon.

- Jobben vår var å gi tips og faglige råd, sier Skovly, som blant annet fortalte om dagens maktfordeling mellom Stortinget, regjeringen og domstolene og kontrollfunksjonene som ligger inne i det norske systemet.

Skovly mener de norske erfaringene kan hjelpe malawierne i demokratibyggning.

- Malawi har egen riksrevisjon og finansdepartement, men de mangler et regelverk som gir disse instansene mulighet til å fungere

tilfredsstillende. Slik lovene er i dag, er det bortimot umulig å utøve den kontroll som er ønskelig og nødvendig, sier hun.

- **Rolleblanding.** Oppfatningen deles av en annen deltaker på seminaret, Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Kjell Engebretsen.

- Den største svakheten er at de folkevalgte har liten mulighet til å gjøre jobben sin. Parlamentet er sjelden samlet og har små ressurser. På den andre siden står et forholdsvis sterkt presidentembete. Samtidig er det en viss sammenblanding mellom politikk, påtalemyndighet og domstolene. Det sier seg selv at det er vanskelig å skape et demokrati uten uavhengige domstoler, sier Engebretsen som sitter i kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget.

Også han tror den norske deltakelsen er viktig, og han åpner for tilsvarende arbeid også i fremtiden.

notiser

Nicaragua vil konkurrere med Panama-kanalen

Myndighetene i Nicaragua støtter et multi milliard prosjekt som skal konkurrere med Panama kanalen. Dette skal skje ved å knytte et nettverk av elver og hogge ned jungel i Mellom-Amerika, skriver Guardian Weekly.

Den nye vannveien, som ble foreslått av det private selskapet, Grand Canal Foundation, vil koste omlag 25 milliarder dollar og den vil ta ti år å bygge. Prosjektets talsmenn sier den vil gjøre Nicaragua til den rikeste nasjonen i Mellom-Amerika innen tyve år. Dette vil være med på å skape nye arbeidsplasser, blant annet er det estimert et behov for 120.000 jobber knyttet til turisme og havnevesen. Kanalen vil være bred og dyp nok til å kunne håndtere en ny generasjon av «post-Panamax» fraktskip som er for store til å passere igjennom Panama-kanalens sluser. Den nye kanalen vil også medføre slutten på forsinkelser.

Har ryddet 125.000 eksplosiver

På tre måneder har Norsk Folkehjelps personell ryddet mer enn 125 000 eksplosiver i og rundt Bagdad. Ved å fjerne livsfarlig ammunisjon fra boligområder trygges hverdagen for befolkningen.

Norsk Folkehjelps «Emergency Mine Action Programme in Baghdad» har vært operasjonelt siden 5. juli i år. Per 7. oktober har organisasjonens mineryddere fjernet omkring 125 000 eksplosiver, blant annet flybomber, stridshoder, bakke-til-luft-raketter, luft-til-luft-raketter og bakke-til-bakke-raketter.

I arbeidet med å rydde og sikre ammunisjon samarbeider Folkehjelpen tett med det irakiske sivilforsvaret. Det finnes ennå ingen full oversikt over hvor mange sivile som er drept eller skadet på grunn av ulykker med eksplosiver i Bagdad-området.

Protester mot Blair

Britiske hjelpeorganisasjoner er i opprør over at 267 millioner pund (om lag 3,2 milliarder kroner) de neste to årene skal tas fra eksisterende britisk bistandsarbeid i mellominntektsland og overføres til Irak. Rensing av drikkevann i Guyana, helserådgivning i Brasil og tiltak for indianere i Bolivia er blant programmene som kan bli lagt ned.

Seks store britiske hjelpeorganisasjoner har sendt et protestbrev til statsminister Tony Blair og påpekt at statsministeren tidligere har forsikret at penger til Irak ikke skal tas fra andre hjelpeprogrammer. Brevet slår fast at mange millioner fattige mennesker kommer til å lide som følge av overføringsvedtaket, skriver The Guardian.

Mer penger til aidsarbeid

... men epidemien vil fortsette å vokse, sier UNAIDS-sjef

– Ennå har vi bare sett begynnelsen av hiv-epidemien. I Russland vokser den raskere enn noensinne, og fra Russland står dørene åpne til Vest-Europa. Men både epidemien og arbeidet mot den er i sterk endring. Det sa Peter Piot, lederen for FNs aidsprogram (UNAIDS) da han tidligere denne måneden besøkte Norge.

• GUNNAR KOPPERUD

HIV/AIDS – Verden er kommet inn i en ny fase i svaret på hiv-epidemien. Hittil har det vært for mange kokker, nå er arbeidet mer samlet. ICASA-konferansen i Nairobi i høst landet på tre prinsipper – i hvert enkelt land skal det være ett og bare ett rammeverk for tiltak mot hiv/aids, arbeidet skal ledes av én myndighetsinstans alene, og det skal være ett og bare ett system for måling og evaluering. I Kenya er det for eksempel to tusen private organisasjoner inne i arbeidet mot hiv/aids. Det sier seg selv at det fort kan løpe løpsk, sa Peter Piot under sitt opphold i Oslo.

Holdningsendring. Men Peter Piot understreket samtidig at verden også er kommet inn i en ny fase i holdningen til HIV-epidemien:

– Nå trenger vi ikke lenger overbevisende afrikanske statsledere om at hiv/aids finnes. Det måtte vi for fem år siden. President George Bush gikk foran da han i sin tale om rikets tilstand tok opp temaet. Det har vært et mål for oss å politisere epidemien, den amerikanske presidenten så den rett i øynene, sa Piot.

Massiv innsprøytning. – Vi ser også endringer i bruken av penger på HIV-epidemien. Da UNAIDS startet opp for åtte år siden hadde vi 200 millioner dollar til rådighet. I år har vi det tyvedobbelte; mellom 3,4 og 4,5 milliarder dollar. Fortsatt dekker det bare 35 prosent av behovet, men la oss nå for all del bruke det vi får – vel å merke så lenge pengene

UNAIDS-toppen Peter Piot var nylig i Norge.

FOTO: SCANPIX

ikke tas fra bistanden, sa Piot, som også pekte på en viktig endring i bruken av pengene:

– I Latin-Amerika går nå 90 prosent av aids-midlene til behandling, 10 prosent til forebygging. I Øst-Europa og Asia er bildet mange steder omvendt – der sliter vi fortsatt med å få satt hiv/aids på dagsordenen. Vi må overtale myndighetene til å innrømme at epidemien er et problem.

Tror på behandling. – Ønsket om å behandle aidssyke er også i endring. Jeg var selv behandlingsskeptisk for bare noen få år siden. I Afrika er det

hundrevis av grunner til ikke å behandle pasienter: Det krever en uforholdsmessig stor del av helseressursene, medisinerne finnes ikke, oppfølgingen er i beste fall mangelfull. Men nå har mange av oss en økt respekt for enkeltindividet – vi må holde folk i live så ikke samfunnet bryter sammen. Det dreier seg med andre ord om menneskerettigheter pluss økonomisk sikring. Typisk nok forstår næringslivet dette raskere enn myndighetene, sa Peter Piot. Han viste til at i Sør-Afrika har et britisk-amerikansk selskap innført behandling for ansatte som er smittet.

”

Jeg var selv behandlingsskeptisk for bare noen få år siden.

Peter Piot.

Riksrevisjonen kritiserer rutiner for UD-bistand

Riksrevisjonen har avdekket manglende rutiner for styring og kontroll med bevilgningsposter for over 4 milliarder kroner i Utenriksdepartementet, skriver avisa Nationen.

• GUNNAR ZACHRISEN

EVALUERING Riksrevisjonen er kritisk til Utenriksdepartementets forvaltning av tilskudd til gjeldslette, øremerkede utviklingsprosjekter og deltakelse i internasjonale organisasjoner som UNESCO og UNICEF. Dette ligger under utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsons ansvarsområde.

Gjennomgangen, som er foretatt av Riksrevisjonen, avdekker, ifølge avisen, betydelige svakheter ved pengeavtaler, håndtering og arkivering av dokumentasjon, utbetalingsrutiner, og departementets egne vurderinger av resultat og mål. Tilskuddene som Riksrevisjonen

har kontrollert, utgjør bevilgninger på til sammen 4,4 milliarder kroner.

Avlegse avtaler? For å sikre at midlene blir forvaltet i henhold til reglene, mener Riksrevisjonen at det er et klart behov for forbedringer. Blant annet skriver Riksrevisjonen at departementet fortsatt ikke har erstattet og modernisert gamle avtaler med FN-organisasjoner om å administrere øremerkede midler til utvalgte utviklingsprosjekt- og program. Avtalene ble inngått på 1970-tallet, og er ifølge Riksrevisjonen avlegse i dag.

Utenriksdepartementet får også på pukkelen for måten resultater av penger til øremerkede utviklingsprogram blir fulgt opp på. Vurdering av rapporter og resultater er gjennomgående svakt dokumentert, mener Riksrevisjonen.

Høy prioritet. Informasjonsrådgiver Odd Naustdal i Utenriksdepartementet sier til Nationen at departe-

mentet ikke har kommentarer utover det utviklingsministeren har svart i brev til Riksrevisjonen. I dette poengterer Hilde Frafjord Johnson at alle retningslinjer og rutiner er blitt gjennomgått, og at nye er utarbeidet eller i ferd med å bli det.

«Arbeidet med å sikre en tilfredsstillende kontroll med forvaltning av departementets tilskuddsmidler har fortsatt høy prioritet», skriver utviklingsministeren.

Frp vil granske. I svaret legger hun også vekt på at departementet har tatt i bruk et nytt elektronisk verktøy for prosjektstyring, og at dette gir saksbehandlerne bedre oversikt over blant annet utbetalinger. Systemet skal totalt gi et bedre grunnlag enn tidligere for å ivareta tilskuddsforvaltningen på en tilfredsstillende måte.

Som følge av Riksrevisjonens rapport tar Fremskrittspartiet til orde for en totalgjennomgang av all bistand.

Åpner for billigere aids-medisiner

AIDS-medisiner blir rimeligere etter at grasrotaktivister i Sør-Afrika har vunnet en viktig seier, skriver Guardian Weekly.

Konkurransetilsynet i Sør-Afrika uttaler at de er enige i Treatment Action Campaigns og andre organisasjoners påstander om at prisene på dagens medisiner er altfor høye.

Problemet i dag er at GlaxoSmithKline og Boehringer Ingelheim, to store selskaper som har 20-årig patent på medisinerne, ikke gir andre firmaer lisens til å produsere rimeligere versjoner. Uttalelsen fra konkurransetilsynet gjør at de store selskapene nå begynner å frykte sin posisjon i markedet.

Cipla, et indisk selskap som ofte blir anklaget av de store selskapene for piratproduksjon, kan tilby medisinen Combivir til 197 dollar per person per år. Til sammenligning selger GlaxoSmithKline den samme medisinen til 273 dollar per person per år.

Grisedyr gateverving

Enkelte selskaper tjener seg rike på nordmenns giverglede, melder NRKs program Forbrukerinspektørene. Ungdommer som verver faddere for Redd Barna er betalte innpiskere for humanitære organisasjoner som Redd Barna, Amnesty, Care og Kirkens Nødhjelp.

Amnesty International Norge opplyser at organisasjonen betaler 800 kroner per person som blir vervet på gaten. Andre organisasjoner har lignende avtaler, og det anses som lønnsomt ettersom man kalkulerer med at giverne forblir medlemmer i syv år.

Olav Kjørven, statssekretær for utviklingsaker, har forståelse for at folk kan føle seg lurt. Han mener man bør gå vervingen nærmere etter i sømmene og fremhever at også organisasjonene vil være opptatt av å øke sin inntjening og bruke en større andel av pengene til sitt viktige arbeid.

– Dessverre koster det penger å tjene penger. Salgsmarkedet har kommet for å bli, men det bør være en grense for hvor stor provisjon profesjonelle salgsmenn skal kunne ta ut, sier informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp.

Fordømmer bombeangrep i Bagdad

Utenriksminister Jan Petersen fordømmer på det sterkeste bombeangrepet mot Røde Kors-komiteens kontor i Bagdad 27. oktober.

– Dette avskyelige terrorangrepet, rettet mot en organisasjon som er i Irak utelukkende for å hjelpe dem som trenger det, føyer seg – sammen med angrepet på FN 19. august – inn i et urovekkende mønster, sier Petersen.

Gro Brækkenens misforståelser

AV BIRGER BAUG, PLAN NORGE

DEBATT

TIL TROSS FOR at Plan har vært i Norge i sju år, er det fortsatt en del i bransjen som mangler enten vilje eller evne til å forstå fadderordningen vår. Det er interessant i seg selv, i og med at både Plans faddere og våre øvrige, rimelig oppegående samarbeidspartnere skjønner det temmelig intuitivt. Siste misforståelse kom fra Gro Brækken, som i Bistandsaktuelt nr. 8 sier at de ikke vil gjøre som SOS Barnebyer og Plan, der det er faddere i Norge «som skal sørge for barns skolegang». Jeg forutsetter at hun er sitert korrekt, og at hun er gjengitt på en ikke-tendensiøs måte.

JEG HAR IKKE til hensikt å uttale meg om SOS. Men alle som følger noenlunde med, vet at det hva Plan angår, ikke er slik Gro Brækken mer enn antyder. Våre faddere er vel innforstått med at deres støtte ikke går direkte til fadderbarnet, men til hele lokalsamfunnet. Det er også lokalsamfunnet selv som velger ut hvilke fadderbarn som skal spørres om de kan tenke seg å være ambasadører for seg og sitt samfunn. Det er ingen som forutsetter at fadderbarna skal utvise takknemlighet overfor fadderne i Norge.

BAKGRUNNEN FOR fadderordningen er at vi Plan, i tillegg til å drive langsiktig utviklingsarbeid, mener at folk, uansett hvor de bor i verden, har mye å lære av hverandre. Fadderne i Norge får kunnskap om et helt annet samfunn gjennom kontakt med fadderbarnet og hans/hennes familie, og omvendt.

Det er ingen fadderbarn i Plan-systemet som blir bedt om å takke for noe som helst. Men det er faktisk

Vil fortelle historier

Redd Barna lanserer nytt infoopplegg - vil ha 15.000 nye faddere

I forbindelse med den vellykkede tv-aksjonen 19. oktober lanserte Redd Barna en ny fadderordning som de håper skal gi dem kraftig økte inntekter fra faddermarkedet. Blåde «nykomlingen» PLAN Norge og SOS Barnebyer har i dag flere faddere enn Redd Barna.

FADDERKAP
«Vi har ikke vært gode nok med hensyn til kommunikasjon og nærhet, sier generalsekretær Gro Brækken til Bistandsaktuelt. For tv-aksjonen hadde organisasjonen 53.000 faddere som gjennom pengene støtter organisasjonen.

Artikkelforfatteren mener generalsekretær i Redd Barna, Gro Brækken, misforstår hvordan Plan Norge jobber. Her faksimile fra Bistandsaktuelt nr. 8 2003.

slik at det er normal høflighet i de fleste av verdens land å takke hvis du får tilsendt en hilsen eller en liten gave (som det for øvrig er svært strenge kriterier for, uansett hvilken vei de går). Akkurat som fadderbarnet takker fadderne for at de fikk tilsendt et brev eller en fotball, takker fadderne for tegningen og brevet de fikk fra fadderbarnet. Dette er altså noe som går begge veier. For de uinnvidde kalles det *kommunikasjon*.

PLANS VIRKSOMHET er for øvrig neppe noe mindre rettighetsbasert enn Redd Barnas. Også vi mener så definitivt at rettighetene i Barnekonvensjonen skal oppfylles fordi barn har rett til det som faktisk står der, uansett hvor de bor i verden. Derfor står det da også i første avsnitt i vårt prinsippprogram: «Rettesnoren for organisasjonens arbeid er FN's barnekonvensjon...». Men i tillegg til å gjøre oss til talspersoner for barns rettigheter på regionalt,

Det er ingen som forutsetter at fadderbarna skal utvise takknemlighet overfor fadderne i Norge.

nasjonalt og lokalt nivå, jobber vi også konsekvent med å sette rettighetene ut i livet på lokalt nivå, og da i nært samarbeid med lokale myndigheter og organisasjoner.

Gjennom en «bottom-up approach» er det barna selv og lokalsamfunnet som skal bidra til å utforme barns rettigheter i deres kontekst. Det blir etter vårt syn feil dersom akademikere her i nord alene skal stå for tolkningen av de universelle menneskerettighetsnormene.

FOR ØVRIG HAR vi i Plan samme holdning til hvordan vi forholder oss til debatter i denne bransjen som i livet for øvrig: det vi ikke har greie på, uttaler vi oss helst ikke om – og i hvert fall ikke med skråsikkerhet. Derfor foretrekker vi å snakke om oss selv framfor å sette merkelapper på andre.

Den holdningen gjør det også naturlig for meg å understreke at det følgende har jeg egentlig ikke veldig god greie på. Jeg tillater meg likevel å stille en del spørsmål i forbindelse med Redd Barnas nye fadderordning.

Det står for eksempel i Bistandsaktuelt at «barns historier» skal fortelles gjennom egne «lokalt ansatte – såkalte ildsjeler». Er ikke barna selv de beste fortellerne? Burde ikke de få anledning til direkte å kommunisere med de som så gjerne bidrar til organisasjonens arbeid? For det er vel snakk om toveiskommunikasjon også hos dere? Er ikke også dere oppvart av at barn skal høres, og det uten at voksne skal være et filter? Eller er ikke barn interessante som «stemmer fra Sør»?

Birger Baug er informasjonssjef i Plan Norge.

hvem? hvor? hva i all verden?

FOTO: SCANPIX/REUTERS/ZAINAL ABD HALIM

1. Hvem er dette?
2. Hva heter den nye sjefen for Verdens Helseorganisasjon (WHO)?
3. Hvem er Ahmed Curie?
4. Hva er spesielt med heisene på den jødiske sabbaten?
5. Hvilket kontinent kommer poteten opprinnelig fra?
6. Hva er veggene i masaienes boliger vanligvis laget av?
7. Hvilket land er minst av Ghana og Gambia?
8. Hva heter hovedstaden i Sudan?
9. Hvilket tall ble oppfunnet av inderne?
10. Hvilken dato er FN's internasjonale aidsdag?
11. Hva heter den store floden som danner naturlig grense mellom Laos og Thailand?
12. Hva heter hovedstaden i Mali?
13. Hva er animisme?
14. Hva het den danske forfatteren som skrev og bodde i Kenya?
15. Hvilke folkegrupper er de to største i Sri Lanka?
16. Hva er navnet på sjefen for UNAIDS?
17. Hva er zambiske kwacha?
18. Hva står HIPC for?
19. Hva er Angkor Wat som gjenngis i flagget til Kambodsja?
20. Hvilken religion tilhører Guatemalas tidligere diktator Efraim Rios Montt?

Svarene finner du på side 23.

Spørrespalten er laget av
Caroline Hvidsten

Bistandsaktuelt – å være eller ikke være?

AV TOR ELDEN

DEBATT

Spørsmålet å være eller ikke være for Bistandsaktuelt er ikke så viktig for meg som leser. Jeg er mer oppvart av innhold og vinklinger. At stoffet engasjerer leseren mener jeg er viktigere enn den rene informasjonen. I planleggingen av en mulig felleskampanje om Tusenårsårene har også dette blitt påpekt som et viktig premiss. «Merkevaren» Tusenårsårene må markedsføres og gjøres kjent, samtidig som det å få folk til å engasjere seg og gjøre en innsats blir helt avgjørende for en vellykket kampanje.

Bistandsaktuelt må engasjere og utvide kretsen av interesserte i nord-sør spørsmål. Skapes det nytt engasjement med lange artikler om situasjonen i sør? Jeg plasserer Fredskorpset i engasjementsbransjen, hvor hjemkomne Fredskorpsdeltakere skal bli deltakere i lokale nord-sør nettverk og abonnere på Bistandsaktuelt fordi stoffet interesserer dem. Jeg håper at Fredskorpsdeltagelsen skal bli et livslangt engasjement, og at deltakerne sprer sin entusiasme til andre.

Når jeg har lest de siste utgavene av Bistandsaktuelt har jeg konkret savnet stoff om følgende saker:

■ Tromsø i Verden/Verden i Tromsø – et internasjonalt engasjement som samlet mange hundre i Tromsø

■ Tre kommuner har fått prisen «Internasjonal kommune» – en pris stiftet av Kommunenes Sentralforbund og Fredskorpset for å stimulere til vennlig kappestrid mellom

kommuner om økt kontakt og samarbeid med sør

■ Vi ser at bedrifter og enkeltpersoner fortsetter Fredskorpsoppholdet for egen regning. Statlige midler er ikke lenger på kontoen, men engasjementet fortsetter

■ Er Bistandsaktuelt klar over at det skjer mye i regionale nord-sør nettverk i Norge som Forum Sør (Kristiansand), Globalt Forum (Stavanger) og Forum Innlandet?

■ FN-sambandet har et omfattende nettverksarbeid i Norge.

Dette er etter min mening svært gode saker som burde engasjere både det etablerte bistandsmiljøet og de som har et gryende engasjement for nord-sør spørsmål. Rett skal være rett; Fattigdomskonferansen ble godt dekket, men hadde det ikke ut fra fokus på engasjement vært viktigere å ha omtale av ungdomskonferansen?

Ser vi på bistandsbransjen, er den navlebeskuende i all sin faglighet. Burde ikke alle se på sine forvaltnings- og organisasjonsverdier, og sikre at virksomheten er nyttekende, entusiastisk, ubyråkratisk og engasjerende? Burde ikke Bistandsaktuelt ha en rolle i å engasjere? Bransjen ligner en begravelse – hvor ritualer og alvoret er viktig.

Fredskorpset var nylig i Danmark og besøkte en stor dansk bistandsorganisasjon. De var helt nedtrykte fordi de følte seg urettferdig

debatt

Tor Elden er generalsekretær i Fredskorpset.

behandlet av politikerne. For et par år siden skjedde det et lite jordskjelv med store kutt i utviklingsbudsjettet. Det som sjokkerte denne organisasjonen var at selv politikerne på venstresiden og de som hylltet kristelig nestekjærlighet, ikke syntes å bry seg så sterkt om kuttet. Kanskje politikerne i Danmark visste at folk ikke er opptatt av utviklingsspørsmål, og med stor visshet konstaterte at dette ikke ville bli noe politisk problem? Kan ikke den danske virkeligheten også komme til Norge?

Bistandsbransjen er ikke god nok til å kommunisere vår sak overfor opinionen. Vi har en utfordring som vårt husorgan burde lede an i; skape større engasjement, gode eksempler på ting som fungerer, og færre dypsindige situasjonsbeskrivelser av hvor alvorlig situasjonen er. Det vet vi! Alle må nok bli mer trendy i kampen om oppmerksomheten.

Dagens ungdom vil trenge noe mer kunnskap om nord-sør spørsmål, men får vi ikke engasjert dem så er de heller ikke mottagelige for kunnskap. Bistandsbransjen har stor kunnskap og målsetningene er gode. Ressursene har vi også (iskremsalget i Frankrike er større enn verdens samlede bistandsbudsjett). Vi mangler viljen til å prioritere bistand. Til det trenger vi flere engasjerte mennesker i nord.

Kanskje vil redaktøren, støttet av sitt redaksjonsråd, si: «Å skape engasjement er ikke vår oppgave». Nei vel, da har kanskje ikke Bistandsaktuelt noen oppgave?!

Prøv en
annonse eller ilegg i
**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Fred i Sudan – på menns vilkår?

AV MARIT S. HERNÆS, SFS.

KRONIKK

Forhandlingene om en fredsavtale for krigsherjede Sudan – IGAD (Inter-Governmental Authority on Development) – er nå inne i sin siste og avgjørende fase. Om tidsskjemaet for forhandlingene blir noe forskjøvet, så er det liten tvil om at internasjonalt press, og særlig press fra USA, vil føre til at en forhandlingsprotokoll kommer til å bli undertegnet. I hvor stor grad resultatene av forhandlingene vil føre til en reell og langvarig fred er mer usikkert, og i høy grad avhengig av at avtalen følges opp av det samme internasjonale samfunnet.

Norge har spilt en vesentlig rolle i disse forhandlingene. Vi har dessuten et langt og omfattende engasjement i Sudan å vise til. Det gir oss også et ansvar i forhold til oppfølging av fredsavtalen og oppbygging av landet. Det har vært rettet kritikk mot IGAD-forhandlingenes representasjon. Ikke minst har representanter for det sivile samfunn som kirkelige samfunn og kvinneorganisasjoner hevdet at de burde blitt hørt. (Se Consultative Statements of the Civil Society Forum III, fra desember 2002) Dette har ikke skjedd.

Likevel er kanskje den massive mannsdominansen på begge sider av forhandlingsbordet og også i den internasjonale representasjonen vel så graverende, om ikke så overraskende!

Kvinnene i sørlige Sudan representerer 60-65 prosent av befolkningen. Eksakt fordelingen i nord er usikker, men den er i alle fall 50 prosent. Etter stort press klarte kvinner fra Sudan Peoples Liberation Movement/Army (SPLM/A) å få med to representanter, Dr. Sitona Abdalla og Agnes Losuba, i IGAD-forhandlingene. Det var viktig, men de har ikke hatt noen fremtredende rolle. Fra nord har det ikke vært noen.

Støttegruppa for fred i Sudan (SFS) gjorde i 2002 ferdig en rapport om kvinnenes situasjon på grasrotnivå i sørlige Sudan. Den er så vidt

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

vites den eneste som finnes. SFS valgte Katigiri i Juba county/fylke som utgangspunkt, bl.a. fordi dette området er typisk for småsamfunn i sør som må klare seg sjøl. (Det finnes områder som har 20-40 internasjonale organisasjoner representert!) Dessuten hadde kvinnene her sjøl tatt et initiativ for å bedre sin situasjon. Rapporten har klare konklusjoner:

■ Kvinnene prioriterer utdannelse høyest for forbedring av sin situasjon.

■ Kvinner deltar aktivt i organisasjoner – det er et sivil samfunn i Sør-Sudan.

■ Kvinner som gruppe uttrykker sterkt behov for skoling i politisk arbeid.

■ Bare unntaksvis har NGOer (Non Governmental Organisations) og andre som arbeider i Sør-Sudan egen kvinne/likestillingspolitikk.

■ SPLM prioriterer i for liten grad å rekruttere kvinner til ledende stillinger, selv om det er vedtatt egne kvinnekvoter på alle nivåer innenfor bevegelsen samt i den sivile administrasjon.

■ Både det sivile samfunn og det offentlige lider under total mangel på økonomiske ressurser.

■ Rammen for et representativt lokaldemokrati er på plass, men alt politisk arbeid lider under mangel på ressurser.

I tillegg til den formelle adgangen til samfunnmessig deltakelse, så er også i stor grad kultur og tradisjon massive hindringsfaktorer for kvinnene. Enhver kvinne eies av far, ektemann, svoger eller andre, og har ingen rett til å inngå ekteskap eller foreta avgjørelser uten deres samtykke. Hun har ikke eiendomsrett, arverett eller av-

Kvinnene er og har vært dobbelt marginalisert, både som sør-sudanere og som kvinner. Nå blir de også sviktet av det internasjonale samfunnet!

gjørelsesmyndighet, og har liten juridisk beskyttelse.

Negativ kulturell praksis som tvangsekteskap, tidlig ekteskap, konearv, bortføring, mangel på rett til skilsmisse, matrestriksjoner og liknende praktiseres i de fleste samfunn. Kvinnene sjøl har begynt et oppgjør med dette, men den støtten de får er minimal.

Krigen har påført kvinnene enorme lidelser. Det er de som har holdt lokalsamfunnet og familien oppe i mennenes fravær. I tillegg til at 60-65 prosent av befolkningen faktisk er kvinner, så er 70 prosent av dem eneforsørgere. De produserer 70 prosent av maten, og har en enorm arbeidsbyrde som hovedansvarlig for familiens velferd. Bare prosessen med å male korn manuelt til dagens rasjon tar timer! For ikke å snakke om vannbæring og vedsanking. 90 prosent er analfabeter, og de har minimal tilgang på helsetilbud, skolegang, jobb, og så videre. Mangelen på kompetanse, redskaper, tilgang til informasjon og liknende, er andre faktorer. Flukt, sorg, tap av barn, ektefelle og eiendom er alle krigers pris, og har i stor grad rammet kvinnene i Sudan.

Tap av utdanning har rammet to generasjoner sørsudanere, men det har rammet kvinnene og jenter mest. Og dette fortsetter å ramme dem, og vil i stor grad bli av betydning for deres deltakelse i framtidens Sudan.

En oversikt jeg har fra SPLM fra 2002 viser at bare 11.2 prosent av jenter i skolepliktig alder i Sør-Sudan gikk på skolen, 88.8 prosent var helt uten skoletilbud! De tilsvarende tall for guttene var 46/54 prosent. Dette er tall for de barna som befinner seg inne i landet.

Nå hører det med til bildet at svært mange barn er sendt ut av landet til Uganda og Kenya for å få utdanning der, også høyere utdanning. At nesten alle er gutter er ganske åpenbart, og at de representerer et håp om engang å skulle overta viktige oppgaver når krigen er over er også åpenbart.

Utdanningsstipend finnes omtrent ikke, så her er det bare å satse på private sponsorer og familie – gjettt hvem som prioriteres? Tall fra skolene i flyktningleirene kan også bekrefte at selv der er det få jenter som fullfører grunnskolen slik at de i det hele tatt kvalifiserer til å begynne videregående utdanning. Som hjemme er det i hovedsak krav om arbeid i hjemmet og tradisjon som gjør at jentene slutter. Men de vil det ikke selv! Den nødvendige støtte som trengs for at de kan fullføre fins ikke.

I sør finnes en del treningskurs, skoling og opplæring innen ulike praktiske områder som helse, utdanning og jordbruk, igangsatt som prosjekter av ulike organisasjoner. Det er vel og bra, men kjønnsfordelingen blant de som tilbys slik opplæring er om mulig enda mer nedslående. For eks. er det grunn til å stille spørsmål ved om massiv opplæring av menn i jordbruk er udelte positivt i et land der 70 prosent av maten ennå dyrkes av kvinner, og hvor dette har vært deres mulighet til å sikre mat til familien og samtidig disponere noen økonomiske midler om det er litt til overs for salg.

Den internasjonale innsatsen for Sudan har vært og er betydelig. Likevel: på tross av at alle søknader og rapporter har *gender* som viktig element fordi dette er et krav fra de fleste donorer, så er realiteten at det ikke finnes noen form for prioritering av kvinner. Bare unntaksvis har NGOer og andre som arbeider i Sudan kvotering av kvinner i sine programmer, prosjekter eller ansettelse, eller egne kvinneretta tiltak!

Når de sudanske kvinneorganisasjonene har gjort forsøk på komme i dialog med de samme organisasjonene så glimrer de med sitt fravær – dette er ikke interessant for dem. Så er da også mannsdominansen massiv, det være seg i FN-organisasjoner eller frivillige organisasjoner, innenfor eller utenfor Operation Lifeline Sudan.

Nå er det oppnevnt 45 internasjonale observatører til Nuba-fjellene, bare to er kvinner. Nye 56 skal sendes inn etter at fredsavtalen er undertegnet, og det er lite sannsynlig at kvinneandelen blir særlig høy.

Hvem er det som skal ivareta dialogen med kvinnene? Som altså representerer 60-65 prosent av befolkningen?

Alle sør-sudanere er og har vært marginalisert i eget land. Kvinnene er og har vært dobbelt marginalisert, både som sør-sudanere og som kvinner. Nå blir de også sviktet av det internasjonale samfunnet! Dette er deres egen opplevelse og beskrivelse av situasjonen, og de undersøkelsen SFS har gjort har til fulle bekreftet at de har rett.

For interesserte kan jeg henvise til SFS-rapport «Female Perspectives on the present and the Future in Katigiri, Southern Sudan» som ligger på våre nettsider www.sudansupport.no.

Kvinnene i Sudan har vært tålmodige lenge, det er nå premissene for framtida legges og det er nå de vil tas på alvor, det er nå de vil være med! Hvem har tenkt å ta den utfordringen?

Det er på høy tid å stille noen konkrete krav til kvinnedeltakelse i all virksomhet i

En eventuell fredsavtale i Sudan må sikre kvinnene i landet en mer fremtredende plass, mener artikkelforfatteren.

GØRIL TRONDSSEN BOOTH

En helt vender hjem

AV VICKY BUHANZA

TANZANIA

Vi har fortsatt ikke kommet oss etter hysteriet rundt Big Brother Africa. Tanzanias deltaker Mwisho Mwanampamba (22), som ble nummer to i konkurransen, har blitt en av landets største kjendiser. Sannsynligvis den største siden løperen Filbert Bayi og landsfader Julius Nyerere.

Jada, jeg vet at Big Brother bare er et hyperkommersielt tv-program, virkelighetsflukt mer enn virkelighets-tv (reality tv), og en afrikansk etteraping av delvis utrangerte fjernsynskonsepter fra Europa. Men, som jeg beskrev i mitt forrige bidrag til denne spalten, har Big Brother Africa samlet Afrikas interesse i en hverdag som for de fleste inneholder litt for mye tung realisme.

Big Brother er altså et tv-program der deltakere fra 12 ulike afrikanske land var samlet i et hus i Johannesburg i 106 dager. Seerne stemte ut en deltaker hver uke, og vinneren ble til slutt en 24 år gammel jente fra Zambia som vant 100.000 dollar. Programmet ble kritisert både av kirkeledere og politikere i flere land, men det bare økte interessen for programmet - i alle fall blant oss unge.

Tanzanias deltaker Mwisho (som betyr den siste på swahili) ble nummer to i konkurransen, og han er for tiden landets desidert største helt. Da han kom tilbake til Dar es Salaam internasjonale flyplass var tusenvis av tanzanianere samlet for å hylle helten. I spissen for velkomsten sto viseminister for arbeid og ungdom og sport, Mudhihir M. Mudhihir.

Så var det kjempifest, arrangert av produksjonsselskapet M-Net. Mwisho drev tidligere sin egen lille business med salg av klær og sko. Nå

Mwisho (den siste på swahili) Mwampamba, er stor-kjendis i Afrika etter suksess i «Big Brother».

FOTO: MWANZO (DEN FØRSTE PÅ SWAHILI) MILLINGA

vil han selvsagt tjene penger på sin kjendisstatus, men han er også klar over at han er et forbilde for unge tanzanianere.

I Big Brother-huset framsto Mwisho som en mild og forståelsesfull fredsskaper blant mer konflikt-søkende deltakere. Mwisho var vennlig, ærlig og hjelpsom og han klarte alltid å vri krangler over i noen positivt og hyggelig. Han var

Mwisho har også sine feil. Han drikker og røyker for mye.

også lojal og samvittighetsfull overfor de oppgaver som huset herre, «Big Brother», ga deltakerne. Det er nettopp slik en modell-tanzanianer skal være, og Mwisho skaffet oss mye goodwill blant tv-seerne i andre afrikanske land.

Men Mwisho har også sine feil. Han drikker og røyker for mye. Mange, fra regjerings-

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Vicky Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam. Hun er med i det internasjonale nettverket til Sørvis Kommunikasjon.

medlemmer og nedover, har påpekt at Mwisho nå har et ansvar som forbilde for unge tanzanianere. Dette ansvaret tar han høytidelig. Han har kuttet betraktelig ned på alkohol og sigaretter og han har lovet at kjendisstatusen ikke skal gå til hodet på ham. Han er fortsatt den samme enkle gutten fra Morogoro. Men det blir ikke mye tid til å selge klær og sko for tiden, så den tidligere businessen har han midlertidig overlatt til en venn.

Mwisho har også kastet sin kjendisglans over mange gode formål og lansering av kampanjer som skal hjelpe de svakest stilte i landet. Han er spesielt opptatt av foreldreløse barn, som både trenger mat, skolegang, klær og sko. Mwisho er selv ute og besøker de foreldreløse barna for å finne ut hva de trenger. Endelig har vi fått en ekte berømthet i Tanzania, ikke bare en politiker eller løper, men en som multinasjonalt fjernsyn har forvandlet fra en vanlig ungdom i gata i Morogoro til en et forbilde for millioner av mennesker. Det gir grunnlag for drømmene våre og en oppløftende tanke i en strevsom hverdag.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider

Paal Eckhoff Salvesen på e-post: nyttomnavn@sorvis.no eller på telefon 37 14 81 83.

Carin Jämtin er utnevnt til Sveriges nye bistandsminister. Hun har bakgrunn som bistandssjef ved Olof Palmes Internasjonella Centrum. Carin Jämtin er 39 år, tobarnsmor og er oppvokst i en familie med sterke bånd til bistand. Begge foreldrene har jobbet for Sida i Afrika og Jämtin har bodd der i noen år. Som relativt ung står hun for en ønsket fornyelse i statsminister Göran Perssons regjering. Carin Jämtin har også en politisk bakgrunn som sosialforbundskasserer og forbundssekretær i Sveriges Socialdemokratiske Ungdomsforbund (SSU). Som tillitsvalgt har hun blant annet hatt posten som leder i Landsrådet for Sveriges Ungdomsorganisasjoner.

Sandra Thoresen begynte 1. november i et ettårig vikariat som informasjons- og organisasjonskonsulent i Afghanistankomiteen i Norge. Hun har tidligere jobberfaring fra Norsk Fredssenter på Lillehammer og har vært aktiv som frivillig i Amnesty International i Norge, Israel og Mexico. Nå arbeider hun frivillig som landkoordinator for Egypt. Hun har en mastergrad fra SOAS (School of Oriental and African Studies) i London.

Astrid Everine Sletten, begynte ved Afghanistankomiteens utekontor (NAC) 1. juni i år som programrådgiver, etter å ha jobbet for FN (UNOCHA) i ett og et halvt år i Sierra Leone (som Regional Field Coordinator). 1. november ble hun forfremmet til stedlig representant (Country Director), etter å ha vært fungerende leder etter at Nils Ole Gaup sluttet i slutten av september 2003. Sletten er utdannet økonom og sosionom med tilleggslag i administrasjon og ledelse.

Kjetil Bøe, begynte 1. oktober i et ettårig engasjement som Project Manager Finance & Management Accounting i Afghanistankomiteen i Norge. Han har tidligere jobberfaring som frivillig økonomikonsulent for Røde Kors i Guatemala

og Nicaragua og med forskjellige ledelses- og økonomioppgaver fra næringslivet i Norge. Han har en mastergrad fra London School of Economics i management hvor hans hovedoppgave omhandlet kontroll og styring av frivillige bistandsorganisasjoner med fokus på norske og britiske organisasjoner.

Synnøve Seljeflot (29) er ansatt som rådgiver i Vennskap Nord/Sør og skal blant annet jobbe med Fredskorpsutvekslinger mellom vennsgrupper i Norge og deres partnere i Sør. Seljeflot er utdannet utviklingsgeograf med feltarbeid fra Ghana. Hun har tidligere jobbet med utveksling som programkonsulent i Strømmestiftelsen, og med organisasjonsutvikling og sportssamarbeid i Øst-Afrika som internasjonal prosjektleder i KRRIK.

Monica Sydgård (28) er ansatt som internasjonal konsulent i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Sydgård overtar etter Kari Marie Lande, som har gått ut i permisjon. Sydgård har tidligere arbeidet som informasjonssekretær i Attac og har utdanning fra Universitetet i Oslo, med hovedfag i sosialantropologi. Hennes arbeidsoppgaver i LNU er blant annet ansvar for LNUs informasjonsarbeid på Nord/sør-spørsmål og støtteordningene Ungdomsbevilgningen og Informasjonsstøtten Nord/sør.

Ingeborg Austreng har tatt over som informasjonssekretær i Latin-Amerikagruppene i Norge etter Mari Bjørneren. Austreng er 27 år, utdannet naturforvalter på NLH med hovedvekt på tropisk økologi og naturforvaltning i u-land. Austreng har tidligere jobbet som prosjektleder for et lokalutviklingsprosjekt i Skjerstad kommune i Nordland og førstestekonsulent ved fylkesmannens miljøvernavdeling i Aust-Agder. Informasjonssekretæren jobber med informasjon om Latin-Amerika, representerer organisasjonen utad sammen med leder og jobber med daglig drift av organisasjon og kontor.

Ronny Hansen tiltrådte som daglig leder i Afghanistankomiteen i Norge (AiN) 1. mai i år. Han har tidligere blant annet jobbet som internasjonal konsulent i Human-Etisk Forbund, prosjektan-

svartlig for Burma i Worldview Rights og jobbet med landminespørsmål i Algerie og Vest-Sahara for Norsk Folkehjelp og ICBL. Hansen var koordinator for Samarbeidsutvalget for Øst-Timor og Indonesia i 1999 og ledet da et norsk team med valg- og menneskerettsobservatører under folkeavstemningen på Øst-Timor. Hansen har siden 1989 jobbet med student- og menneskerettighetskampanjer, med spesiell fokus på Vest-Sahara, Øst-Timor, Mellom-Amerika, Indonesia og Burma. Han var leder av SAIH i 1997-98.

Eivind Hovden er fra 3. november ansatt som rådgiver i Avdeling for miljø, energi og bærekraftig utvikling i Norges forskningsråd. Hovden kommer fra en stilling som seniorforsker ved ProSus, Senter for utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo, hvor han har hatt ansvaret for forskning, dokumentasjon og evaluering av norske myndigheters oppfølging av Riotoppmøtet i 1992. Han har en Ph.D i internasjonal politikk fra London School of Economics and Political Science. Han vil i forskningsrådet blant annet arbeide med internasjonalisering- og globaliseringsprosjekt, internasjonalt forskningssamarbeid og det nye RENERGI-programmet. Han har tidligere vært se-

niorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt med fokus på EU/EØS og norsk miljøpolitikk.

En enstemmig jury gir i år UNICEF Norges Ærespris til juristen **Lucy Smith**. I sin begrunnelse legger juryen vekt på Lucy Smiths banebrytende arbeid innenfor barnerett. Hun hadde også det første professorat i Skandinavia innen barnerett. Lucy Smith ble dessuten valgt som nytt medlem av FN's barnekomité i februar i år.

Seniorrådgiver **Jon Westborg** utnevnes til ambassadør i New Delhi, med tiltredelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer. Westborg har tidligere vært ambassaderåd og stedlig representant for NORAD i New Delhi fra 1990 til 1993, samt avdelingsdirektør for Administrasjonsavdelingen i NORAD til september 1996. Han var ambassadør i Sri Lanka frem til april i år, og var deretter spesialrepresentant i forhold til fretdressprosessen.

Rettelse:

Vi kom i forrige utgave av Nytt om navn i skade for å tillegge ambassadør i Angola, **Arild Øyen** stillingen som ambassadør i Zambia. Dette var en glipp. Halvard Lesteberg er ambassadør i Zambia, mens Øyen fikk utvidet sitt ansvarsområde til å gjelde Kongo-Brazzaville, i tillegg til Angola.

notis

100 mill. kroner til vaksiner

Budsjettforliket med Arbeiderpartiet innebærer en omfordeling på bistandsbudsjettet på til sammen 100 millioner kroner. Det bekrefter statssekretær i Utenriksdepartementet Olav Kjørven.

Arbeiderpartiet har ønsket å finansiere det såkalte GAVI-initiativet sterkere, noe regjeringspartiene har godtatt. Bevilgningene til dette vaksinasjonsprogrammet vil dermed øke fra 200 til 300 millioner kroner, sier Kjørven.

Pengene er foreslått tatt fra bevilgningene til humanitær bistand. Støtten til vaksinasjonsprogrammer var en «flaggsak» i bistandspolitikken til den tidligere Ap-regjeringen.

Vaksinasjonsfondet GAVI har blant annet støtte fra Verdens Helseorganisasjon, Gates Foundation og Verdensbanken. En rapport laget av Save the Children i 2001 var imidlertid sterkt kritisk til GAVI. Rapporten påstår at GAVI konsentrerer seg om å distribuere nye vaksiner istedenfor å øke antall vaksinerte barn i fattige deler av verden.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Sri Lankas president Chandrika Kumaratunga.
2. Jong Wook Lee
3. Den palestinske statsministeren.
4. De stopper automatisk ved hver etasje
5. Sør-Amerika.
6. Tørket kumøkk
7. Gambia
8. Khartoum
9. Null
10. 1. desember
11. Mekong
12. Bamako
13. Åndetro
14. Karen Blixen
15. Tamiler og singalesere
16. Peter Piot
17. Landets myntenhet
18. Heavily Indebted Poor Countries («meget gjelds-tyngede fattige land»)
19. Et stort tempelområde
20. Protestantisme.

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 17. desember

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse: .....

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,
NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Får ikke fortsette for egen regning

UDI vil kaste ut eks-fredskorpser i full jobb

Kinesiske Sun Weiguo har fått jobb i Norge etter endt opphold som fredskorps. Men Utlendingsdirektoratet mener hun ikke har noen jobb å gjøre her i landet.

ARBEIDSVINNVANDRING

• ERIK LANDET OG CAMILLA SOLHEIM

Automasjonsbedriften Malthe Winje i Oslo var så fornøyd med jobben Sun Weiguo gjorde som fredskorps at de gjerne vil beholde henne. Men Utlendingsdirektoratet (UDI) mener universitetsutdannede Sun Weiguo ikke har den faglige kompetansen som skal til for å komme inn under «spesialistkvoten» for arbeidsinnvandrere.

Jeg har fire års universitetsutdanning fra Kina med hovedfag i engelsk og internasjonal handel. I tillegg har jeg jobberfaring med internasjonal handel. Men det ser ut som UDI ikke skjønner hva denne utdannelsen og jobberfaringen faktisk innebærer. De sier jeg ikke er kvalifisert til å jobbe for Malthe

Dette henger ikke på greip.

Terje Larsson, Malthe Winje.

Winje, mens bedriften gjerne vil beholde meg fordi de gjerne vil ha kvalifikasjonene mine, sier Sun Weiguo.

Aventer ankebehandling. Weiguo har derfor anket et avslag på oppholds- og arbeidstillatelse.

Jeg har fått vite at ankebehandlingen i utlendingsnemnda vil ta 8-10 måneder. Det ironiske er at jeg ikke kan reise ut av landet før anken er avgjort. I mellomtiden fortsetter jeg å jobbe for Malthe Winje.

Jeg tjener egne penger, betaler skatt, har et sted å bo og hjelper en norsk bedrift med å øke inntjeningen sin. Da forstår jeg ikke at det skal være så vanskelig å få lov til å bli i Norge, sier Weiguo, som nå har engasjert advokat til å se på saken.

Også Malthe Winje synes avslaget er merkelig.

– Dette henger ikke på greip. Vi er helt avhengig av hennes kunnskaper, både i forhold til språket, men også kulturen. Weiguo har bakgrunn fra import og eksport i Kina, noe som kommer oss til gode i våre prosjekter. Hun arbeider opp mot vårt kinesiske datterselskap, men også mot kundene våre i Kina. Vi har ingen sjanse til å gjennomføre aktiviteten vår i Kina uten henne, sier leder av eksportavdelingen i Malthe Winje, Terje Larsson.

– **Paradoks.** I Kina arbeider Malthe Winje med bygging av kloakk- og vannrenseanlegg. Larsson synes derfor norske myndigheter møter seg selv i døra i denne saken.

– Både utviklingsministeren, NORAD, Eksportrådet og miljøvernministeren vil at norske bedrifter skal engasjere seg i miljøopprydning i

Kina. Da er det et uforståelig paradoks at Weiguo, som bidrar nettopp til dette, ikke får bli, sier Larsson.

Også Larsson reagerer på saksbehandlingstiden til UDI.

– Det tok nesten fem måneder å få svar på den opprinnelige søknaden om opphold- og arbeidstillatelse. Nå vil det ta nesten ett år å få behandlet anken. I mellomtiden krenkes Weiguos demokratiske rettigheter ved at hun ikke får forlate Norge, sier Larsson.

– *Tror du en amerikaner med samme utdannelse som Weiguo vil fått bli i Norge?*

– Det tror jeg vi alle vet svaret på, sier Larsson tørt.

Informasjonsrådgiver i Utlendingsnemnda, Don Radoli, sier at de ikke kan kommentere saken så lenge den er under behandling.

Sun Weiguo nektes foreløpig opphold i Norge fordi «hun ikke er flink nok».

Det Norske Misjonsselskap (NMS) sin visjon er: En levende, handlende og misjonerende kirke i alle land. Arbeidet er delt inn i tre program: Evangelisering og menighetsbygging, Diakoni og bistand, Ledelse og organisasjon.

Det Norske Misjonsselskap

Prosjektrådgiver i Etiopia

Det er ledig stilling som konsulent/rådgiver i prosjektene Det Norske Misjonsselskap er involvert i i Etiopia, nærmere bestemt vest i landet. Med kirken som utgangspunkt arbeides det tverrfaglig både med evangelisering og integrert landsbyutvikling, misjonærer og etiopere side om side. Prosjektene drives og ledes av lokalt ansatte. Rådgiverens oppgave blir å styrke og følge opp prosjektadministrasjon og økonomistyring.

Vi ser etter en person med kompetanse innen økonomi og administrasjon som har lyst til å bruke det i en misjonssammenheng. Erfaring fra bistandsarbeid er ønskelig, men ikke nødvendig.

Det vil bli lagt til rette for språklæring og innføring i kirke og kultur, men en vil hovedsakelig måtte bruke engelsk som arbeidsspråk og få det tolket.

Oppstart: så snart som mulig! Kontraktperiode fra to til fire år.

Før utreise er det et 10 ukers misjons- og bistandsfaglig kurs på Misjonshøgskolen i Stavanger, og andre relevante kurs kan bli aktuelle.

Nærmere opplysninger: bistandskonsulent Atle Blomgren (abl@nms.no) eller landkoordinator Rune Skagestad (rsk@nms.no), tlf. 51516100.

Søknadsfrist: 30. november 2003

Søknad på eget skjema som kan lastes ned på hjemmesidene våre, sendes til:

Det Norske Misjonsselskap, Personalseksjonen, Boks 226, Sentrum, 4001 STAVANGER

Se også våre hjemmesider for prosjektinformasjon og andre ledige stillinger (www.nms.no).

Sult-estetikk fra Benetton

Verdens matvareprogram får nå hjelp av Benetton for å gjøre sin virksomhet bedre kjent.

Samarbeidskampanjen «Mat for livet» skal ved hjelp av Benetton-fotograf James Mollisons bilder «fortelle de sanne historiene om kvinner, barn og menn hvis eneste mulighet til å unnslipe krise og fattigdom er gjennom matvarehjelp fra WFP».

Kampanjens første publisering på norsk,

«Sult», domineres av det etter hvert typiske merkevareuttrykket til Benetton.

Gjennom over 30 portretter stirrer alvorlige mennesker fra Afrika og Asia oss rett i øynene, og bildene ledsages av korte tekster om krig, sult, undertrykkelse og betydningen av matvarehjelp.

Se www.wfp.org

UNICEF vil selge julekort i matvarebutikker

UNICEF Norge har innledet et samarbeid med Meny-kjeden, og årets julekort vil bli å finne i alle deres 125 butikkene fra 1. november. Inntektene av julekortsalget vil i sin helhet gå til UNICEF.

I tillegg til satsingen i Meny, selges julekortene også på alle postkontor og post i butikk.

En stor andel av salgsinntektene går direkte til UNICEFs utviklingsprosjekter for barn i 158 land. UNICEF har samlet inn midler gjennom salg av kort siden 1949. Det første UNICEF-kortet ble malt av 7 år gamle Jitka Samkova i 1947.